

SIMON ENDRE TAMÁS

Haditengerészeti taktika a második világháború Csendes-óceáni hadszínterén

3/2. rész

Az erőviszonyok kiegyenlítése: Midway

Yamamoto már régóta dédelgette a Midway elleni akció tervét. A feladat: a sziget elfoglalásával kicsalogni az amerikai flottát Pearlből és döntő csatában szétzúzni. A tervet sokan elleneztek, de az ellenvéleményeket a Doolittle-támadás leszerelte: ha Midway a japánoké, akkor az USN nem tud odaosonni Japánhoz.¹ Ehhez a hadművelethez mozgósították a JPN csaknem minden bevethető egységét. A terv szerint június 3-án meg kellett támadni Dutch Harbort és meg kellett kezdeni Attu, Adak, Kiska (Aleut-szigetek) megszállását. Ekkor az USN ellentámadásra kifutó egységei belefutnának egy tengeralattjáró-kordonba, amely minden bizonnyal súlyos veszteségeket okozna. Másnap érné támadás Midwayt, ami ide irányítaná az USN megmaradt egységeit.² Itt állna lesben Nagumo altengernagy a 4 legjobb hordozóval (*Akagi* – „Vörös Vár”, *Kaga* – „Növekvő Öröm”, *Hiryu* – „Repülő Sárkány”, *Soryu* – „Zöld Sárkány”)³ és maga Yamamoto tengernagy a kombinált flotta csatahajóival (*Yamato*, *Mutsu*, *Nagato*) hogy egy döntő csatában (amely a japán katonai gondolkodást mindvégig uralta) megsemmisítse az USN Csendes-óceáni flottáját, mintegy kiütve a kardot Amerika kezéből. Ha a terv sikerül, akkor nincs is más feladat, mint a béke meg-

kötése.⁴ Kétségtelenül nagyratörő terv, bár volt néhány szépséghibája: igaz, hogy csaknem a teljes japán flottát felvonultatja, de túl széttagoltan. Lényegében ez volt az oka, hogy a csatát japán részről gyakorlatilag csak Nagumo hordozói vívták. Még súlyosabb probléma volt (a bukást végül is ez okozta), hogy feltételezték: az amerikai flotta úgy és akkor reagál, ahogyan a terv készítői feltételezték. A bukást az amerikai lehallgatók és rejtjelfejtők okozták.

A japánok kódolásra egy Purple nevű gépet használtak a háború kitörésekor. 1939-ben kezdték bevezetni egy Red nevű szerkezet helyett. 1941-1942-ben minden Purple-üzenetet egy Reddel is megismételték a Purple-lel nem rendelkező állomások számára. Így sikerült „betanítani” az amerikaiaknak a megfelelő kódfeltörést és felderítést. A jelkészletet csak néha változtatták meg: az új kódot a JN25b-t májusban azért nem küldték szét, mert a birodalom túl széttagolt volt ahhoz, hogy egyszerre mindenhová eljusson. Így Midway idején még azt a JNY25-öt használták, amelyet a haditengerészeti hírszerzők már jól ismertek. Ennek köszönhetően Nimitz tengernagy szinte minden fontos információt megkapott: az ellenség csatarendjét, helyét, a támadás idejét, helyét.⁵

Most az USN készült csapdát állítani, amihez minden elérhető, bevethető hordozóra szükség volt. Május 19-én a TF17 kifutott Tongatabuból és május 27-én ért Pearl Har-

borba. A *Yorktown*-t azonnal szárazdokkba vitték, és gigászi munka kezdődött rajta, hogy néhány nap alatt kijavítsák azokat a sérüléseket, amelyekhez a karbantartók főnöke szerint három hónapra lett volna szükség.⁶

Halsey egy dühítő bőrbetegség következményeként kórházba került. Utódja a TF16 parancsnokaként a fedezet addigi parancsnoka Sprauce ellentengernagy lett. Az eddigi TF parancsnokok közül Sprauce kilógott azzal, hogy semmiféle repülői képesítése nem volt,⁷ ellentétben Halsey-vel vagy Fitch-csel. A hagyományos iskolához tartozott, akárcsak Fletcher, Kinkaid vagy Smith (utóbbi kettő a cirkálókíséret parancsnoka).⁸ A *Yorktown* sok repülőgépet veszített, ezek pótlására rendelkezésre álltak a megtorpedózott *Saratoga* századai. (A századok számozása a hordozók elkészülési sorrendjében történt: *Langley*: 1., *Lexington*: 2., *Saratoga*: 3., *Ranger*: 4., *Yorktown*: 5., *Enterprise*: 6.) A pótlás után a *Yorktown* repülői vegyes képet mutattak: VF-3 (3. vadászrepülőszázad J.S. Thach parancsnoksága alatt), VB-3 (3. bombázószázad), VT-3 (3. torpedóvető század) a *Saratogáról* áthelyezve, míg a VS-5 (5. felderítő-bombázószázad) a *Yorktown* saját alakulata volt. A keveredésből annyi haszon volt, hogy a *Yorktown*-on 18 helyett 27 vadászgép lett. Így néhány napon belül összesen 3 hordozó volt bevethető. Fletcher – TF17: a *Yorktown* hordozó, 2 nehéz-cirkáló, 5 romboló – 27 F4F, 37 SBD és 13 TBD; Sprauce – TF16: *Enterprise* és *Hornet* hordozók, 5 nehéz-cirkáló, 1 légvédelmi cirkáló, 9 romboló – 54 F4F, 75 SBD és 29 TBD.⁹ Nekik kellett megállítani, sőt, legyőzni a japán flotta harcedzett főerőit, némi segítséggel Midwayről. Midway tulajdonképpen két szigetből állt: a Keleti-szigeten volt egy repülőtér, a Sand-szigeten pedig egy hidroplánbázis. Az utolsó pillanatig áramlott ide az erősítés, ami első pillantásra egy tekintélyes légierőt eredményezett: 32 PBV járőrgép, 700 mérföldes keresési hatósúgárral; 6 vadonatúj TBF Aven-

ger típusú torpedóvetőgép, amit a *Hornet* számára repültek be a 8. század pilótái, hogy néhány héten belül felváltsák velük az ósdi TBD-eket; 4 B-26 Marauder típusú közepes bombázó; 15 B-17-es nehézbombázó; 18 SBD Henderson őrnagy vezetésével; 7 F4F vadászgép; 19 ősőreg F2A Brewster Buffalo vadász és 12 hasonlóan repülőmúzeumba való SB2U Vindicator zuhanóbombázó.¹⁰ Ezeknek a repülőgépeknek a fele (közepes- és nehézbombázók, járőrgépek) nem volt alkalmas a haditengerészeti erők elleni harcra, a másik fele (Buffalok, Vindicatorok) pedig reménytelenül elavult volt. A kevés jó repülőgép is nélkülözötte a légiháborúban (akkor!) legfontosabb tényezőt: a jó pilótát. A legtöbbjüknek fogalmuk sem volt arról, hogy mit keresnek Midwayen és soha életükben nem vettek részt hajók elleni bevetésen. Az eredményességüket így nem találatokban, hanem a pusztajelenlétükkel kell mérni – aminek szintén szerepe van egy háborúban.

Yamamoto terve a Pearl Harbor-i támadás hasonmása volt: több cél, széttagolt erő; Nagumo lényegében önmagára volt utalva és teljes rádiócsendre utasítva. December 7-én egy felkészületlen, hibát hibára halmozó ellenfél ellen egy ilyen terv sikeres lehetett, de 1942. júniusában, amikor az USN vezetése többet tudott a japán tervről, mint a JPN néhány tisztje, a teljes rádiócsend tovább nehezítette Nagumo helyzetét.

A támadás első vonalát alkotó tenger-alattjáró-kordon túl későn állt fel, pusztán azért, mert az amerikai flottának a június 4-i, Midway ért támadás után kellett(!) felvonulnia. Így a japán tengeralattjárók nagy része az ütközet során semmiféle szerepet nem kapott. Néhány különleges naszádnak hidroplánokat kellett volna indítania Hawaii felé (K-művelet), hogy megbizonyosodjanak arról, hogy az amerikai flotta valóban a kikötőben tartózkodik.¹¹ Az indítási pontnál azonban egy amerikai hidroplán-ellátó cirkált és mivel ezeken a tengeralattjárókon nem volt

offenzív fegyverzet, lefűjták a K-műveletet. Nagumot nem idegesítette a dolog, mert a rádiócsend miatt nem is értesítették. Ő 4-én délelőttig úgy hitte, minden a terv szerint halad.¹²

Valójában a TF17 már május 30-án kihajózott Pearlból és június 2-án délután találkozott Sprance TF16 kötelékével, egy Point Luck (Szerencsepont) fedőnevű helyen. Mögöttük üresen csapódott be a japán tengeralattjárók csapdája. A japán flotta várható érkezési útvonalán English tengernagy minden elérhető tengeralattjárója (12 naszád) készült a japánok fogadására.¹³

A tervek szerint a japán flottának június 3-án kellett a midway-i felderítők hatósugarába kerülnie. Simard kapitány, a légi erő parancsnoka kora reggel elindította felderítőit és már 9 óra előtt egy PBY Catalina pilótája kontaktust jelentett, amit 11 órára úgy írt le, mint egy tucat nehéz hajót 15 csomós sebességgel, ami a főerő. Ez utóbbi jelentése okozott egy kis zűrzavart, mert Nagumo főerejét északnyugat felől várták, ahol jelenleg a terebélyes felhőzet alatt könnyen elrejtőzhetett. Ez a jelentés túl délre volt a japán tervhez képest. Valójában Kondo tengernagy megszálló ereje volt. Simard úgy gondolta, hogy ez is több a semminél, és 9 B-17-est indított ellenük. Midwaytől 600 mérföldre találtak rá Kondóra délután 4 órakor, és 10 ezer lábról hajtottak végre szintbombázást, ami jelentésük szerint eltalált 2 csatahajót vagy cirkálót és 2 szállítóhajót. (Valójában egy japán hajó sem szenvedett károkat) Éjjel a PBY-ok (amelyekre 1-1 torpedót erősítettek) támadták meg Kondót és torpedótalálatot értek el az *Argentina Maru* szállítóhajón, ami kisebb károkat szenvedett.¹⁴

Ez a két légitámadás még mindig nem riasztotta Yamamotót és Nagumot, mert a szárazföldi gépek kétségkívül Midwayről jöttek és az amerikai flotta jelenlétének semmi jele sem volt.

Délutánra Nimitz tisztázta, hogy a je-

lentett japán erő nem Nagumo csapásmérő ereje – az másnap várható északnyugatról. Fletcher (ő a rangidős parancsnok Sprance-al szemben) így északnyugat felé indult, hogy a másnapi támadást minél közelebről indíthassa.¹⁵

Messze északon, Kakuta tengernagy 2. Mobil Ereje (*Ryujo, Junyo* könnyű-hordozók és kíséretük) Dutch Harbor ellen indított légitámadást, pocsék időjárási körülmények között. Összesen 9 Val és 3 Zero találta meg a célt, ahol csak kisebb károkat tudtak okozni. 4-én ezért Kakuta megismételte a légi csapást (11 Val, 6 Kate, 15 Zero), amely ezúttal az olajtárolók elpusztítását eredményezte. Egy járőröző Catalina észrevette a 2. Mobil Erőt és az USAAF ellentámadást indított: nem értek el találatot, sőt, egy B-26-os és egy B-17-es bombázót lelőtt a japán légvédelem. Dutch Harbor megbénítása nem sikerült, ezért Yamamoto lefűjta Adak invázióját. Attun és Kiskán a japánok lényegében ellenállás nélkül partra tudtak szállni. Nimitz és Fletcher nem kapta meg a Kakutáról szóló híreket, de ennek nem is volt jelentősége. Tudták, hogy az csak elterelés, így nem valószínű, hogy érdemben foglalkoztak volna vele. Készültek a másnapi csatára.¹⁶

Június 4. Fordulat a Csendes-óceánon

Nagumo június 4-én 4 óra 30 perckor 250 mérföldre Midwaytől megkezdte a repülőgépek indítását. 5 órára 36 Kate, 36 Val (1000 fontos bombákkal) és 36 Zero volt a levegőben, Tomonaga hadnagy parancsnoksága alatt. A japánok számára hasonló volt a helyzet Pearl Harbor-hoz: reggeli, meglepetésszerű támadás egy támaszpont ellen, miközben a saját hordozóik egy viharzóna fedezetében maradhatnak. Nagumo hajóin 58 Zero, 50 Val és 57 Kate maradt hajók elleni fegyverzetrel – páncéltörő bombák, torpedók

2003/XV. 1-2.

– arra az esetre, ha az amerikai flotta várakozóan felbukkana. Midwayen hajnali 3 órára már mindenki elfoglalta a harcálláspontját, és felkészült a várható támadásra. 4 órakor felszálltak a Catalinák, akiknek a hullámhosszát a szigorú rádiócsendet tartó Fletcher is figyelte. A reptér és a hordozók felett 15 és 20 ezer láb között a légibiztosítás vadászgépei (CAP, Combat Air Patrol) megkezdték a járőrözést.¹⁷

Nagumo a *Tone* és a *Chikuma* nehézcirkáló hidroplánjait küldte járőrözni kelet-északkelet felé, bár még nem számított az USN felbukkasására (a terv szerint ennek még nem volt itt az ideje).¹⁸ 5 óra 34 perckor Ady hadnagy PBV járőrgépéről észrevette Nagumo csapásmérő flottáját. A *Tone* nehézcirkáló tüzet nyitott, ekkor Ady bemenekült egy felhőbe, de leadta közben a kontaktus helyét, a becslést sebességet és irányt. Hordozókat is jelentett, amit 10 perc múlva kiegészített azal, hogy sok repülőgép tart Midway felé.

6 óra 3 perckor vették a *Yorktown*-on a japánok pontos pozícióját: Nagumo 180 mérföldre Midway-től, dél-délkeletre 200 mérföldre volt Fletchertől. A *Yorktown* felderítői ekkor még visszafelé tartottak a hordozóra, így Fletcher nem indíthatott azonnal légi csapatot. Spruance azonban parancsot kapott, hogy forduljon délnyugatnak és azonnal támadjon. A támadás megindítása ekkora távolságból túl rizikós volt: az F4F-ek és TBD-k hatósugarának határán volt Nagumo. Kb. 100 mérföldről lett volna ideális a támadás, de ahhoz kb. reggel 9 óráig várni kellett volna, időt adva a japánoknak arra, hogy felfedezzék és megtámadják őket. Spruance végül reggel 7-kor szélbe fordult és szinte minden gépét elindította a japánok ellen: az *Enterprise*-ről 33 SBD (15 gép 1000 fontos, a többi egy 500 és két 100 fontos bombával felszerelve) W. McClusky korvettkapitány (az *Enterprise* repülőcsoportjának a parancsnoka) vezetésével, 14 TBD E. E. Lindsey parancsnoksága alatt, akiket J. S. Gray hadnagy 10 vadászgé-

pe oltalmazott. Az *Enterprise*-on csak a légifedezet vadászgépei maradtak. A *Hornet* is hasonlóképpen kiürült: 15 TBD J. C. Waldron, 35 SBD R.R. Johnson és 10 vadászgép S. G. Mitchell vezetésével tartott a japánok felé. Nehezítette Nagumo megtalálását, hogy sűrű felhőzet védte a japánokat, miközben Fletcher hajói fölött derült, tiszta idő volt.¹⁹

Közben Midway fölkészült a japán légitámadásra: a vadászgépek Parks őrnagy vezetésével 17 ezer lábra emelkedtek, és neki-rontottak a japán bombázóknak, „annyi esélylyel, mint egy hógolyónak a pokolban”. Néhány perc alatt 15 amerikai vadászgéppel végeztek a Zerók, Parksszal is. Annyi időt azonban sikerült biztosítaniuk Midwaynek, hogy valamennyi bombázó felszálljon és elinduljon Nagumo felé. Nem volt semmi koordináció vagy taktika: a gépek felszálltak és századonként elindultak, hogy megmérkőzzenek Nagumo veterán pilótáival, kapitányával. Először 6 TBF torpedóvető szállt fel (Fieberling hadnagy), őket követte a 4 B-26-os (Collins százados); a 9 B-17-est (Sweeney alezredes) reggel Kondo ellen küldték, de értesülve Nagumo pozíciójáról, a hordozók ellen fordították őket. Utoljára szálltak fel a zuhanóbombázók: Norris őrnagy a 12 Vindicatorral, majd Henderson őrnagy 16 SBD-vel.²⁰ Éppen időben: 6 óra 31 perckor Midway légvédelme tüzet nyitott az érkező bombázókra. Először a *Hiryu*, *Soryu* Kate-jei vízszintesen bombáztak, azután avatkoztak be az *Akagi* és a *Kaga* Valjai, miközben a Zerók lőttek mindenre, ami mozgott.

Tomonaga támadása sikeres volt, csak a Midway-i légierőt nem találta a helyén. Addig pedig nem lehetett megkezdeni a partraszállást, amíg az ellenséges repülőegységek aktívak – ezt Wake-nél megtanulták. A támadásnál nem sikerült elpusztítani a légvédelmet és a kifutópályákat, ezért Tomonaga rádión jelentette, hogy még egy támadásra szükség van. Őt igazolta, hogy 7 óra 15 perckor egy üzenetet fogtak Midway-ről, hogy

minden vadász szálljon le tankolni. Tehát maradtak még vadászgépek (valójában csak hét vadász maradt, és közülük is csak három volt bevethető állapotban).

A második csapáshoz azonban a repülőgépek torpedóit bombákra kellett cserélni. Az átfegyverzés bonyolult művelet volt: a repülőgépeket le kellett vinni a repülőfedélzetről a hangárba, ott leszerelni a torpedókat és azokat eltenni a raktárba, majd felszerelni a bombákat, visszaemelni a gépet a repülőfedélzetre és indítani. Mindezt hordozónként másfél tucat repülővel meg kellett csinálni!²¹ Alig kezdődött el az átfegyverzés, amikor szétszórva, kis kötelékekben, de megérkeztek Midwayről az amerikai gépek: először a 6 TBF támadott, de eredmény nélkül és az alakulat 5 gépét lelőtték a Zerók. Utána közvetlenül érkezett a 4 B-26-os torpedóval felszerelve. Ők sem találtak el semmit, és két gépüket elveszítették. Nem volt vadászkíséretük, nem működtek együtt és egy oldalról közelítettek, megkönnyítve a japánok dolgát. A támadók kétségkívül Midwayről jöttek, így Nagumo megkezdte a zuhanóbombázók páncéltörő bombáinak kicserélését szárazföldi célok elleni bombákra. 8 óra 30 perc előtt el kellett indítania a második hullámot, mielőtt Tomonaga gépei visszatérnek.²²

7 óra 28 perckor jelentette a *Tone* 4-es számú felderítő hidroplánja, hogy Midwaytől keletre 10 felszíni hajót észlelt. A jelentés nem szólt repülőgép-hordozóról, így Nagumo úgy gondolta, bőven van ideje még egy támadást intézni Midway ellen és utána leszámolni az amerikai hadihajókkal.

7 óra 55 perckor megérkeztek Henderson zuhanóbombázói 10 ezer láb magasságban, vadászkíséret nélkül. Mivel a pilóták egy részének semmiféle gyakorlata nem volt, ezért Henderson siklórepülésből akart bombázni 4000 lábról. A Zerok leradírozták őket az égből, anélkül, hogy találatot értek volna el. Csak 8 agyonlyuggatott SBD tudott visszatérni Midwayre. Hendersont lőtték le első-

nek.²³ A japán kötelék szétzilálódott, a Zeróknak elfogyott a lőszer, idő kellett, amíg újrarendezik a sorokat. Ekkor érkezett meg Sweeney alezredes B-17-eseivel 20 ezer láb magasságban, gépenként négy tonna bombával. Egy találatot sem értek el a jól manőverező japán hajók ellen.

A japán repülőgépek átszervezése csaknem befejeződött, amikor a *Tone* 4-es számú gépe az ellenséges flottánál egy repülőgép-hordozóról tett jelentést.²⁴ Nagumo azonnal leállította az átfegyverzést, amivel nem kis káoszt idézett elő a hangárokból. Ekkor lépett színre a 11 Vindicator Norris őrnagy vezetésével. Azonnal Zerok támadtak rá és ő kétezer lábról bombázta a *Haruna* BC-t. Nem ért el találatot ő sem, de 9 Vindicator hazatért épségben.

Nagumo újabb átfegyverzési parancsokra a *Hiryu* és *Soryu* zuhanóbombázói bevetésre készen voltak. A Zeroknak azonban nem volt elég üzemanyaga, hogy elkísérjék őket és vadászkíséret nélkül úgy járhattak volna, mint az amerikai gépek Midwayről. Nagumo teljes csapatát (zuhanóbombázók, torpedóvetők vadászgépekkel) akart,²⁵ ami időbe telt, főleg, hogy ekkor érkeztek vissza Tomonaga gépei, akiknek mindenképpen le kellett szállniuk. Nagumo ezért kiűrtette a repülőfedélzetet és Tomonaga megkezdte a leszállást. Az utolsó gép 9 óra 18-kor landolt. A *Tone* gépe, amely a sok zűrzavart okozta, hazaindulása előtt még 10 torpedóvetőt jelentett, amelyek Nagumo felé tartottak.²⁶

A japán csapásmérő erő északkelet felé fordult, az amerikai flotta felé. Közben a *Yorktown* 8 óra 38 és 9 óra 6 perc között elindította repülőit: 17 SBD M.F. Leslie sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt, 12 TBD Massey és 6 F4F J.S. Thach vezetésével. Az 5. felderítő-bombázó századot (19 SBD) Fletcher visszatartotta, mert nem akarta megismételni a Korall-tengeren elkövetett hibát, amikor egész repülőerejét bevetette egyetlen könnyű-hordozó ellen, miközben az ellensé-

ges főerő veszélyesen meg tudta őt közelíteni.²⁷ Az amerikai haditengerészeti légitámadás elméletben ragyogóan festett: a torpedóvetők ezer láb magasságban, 19 ezer lábon az SBD-k, 22 ezer lábon a kísérővadászok. Először a lassú torpedóvetőket indították, akiket a többi gépnek be kellett érni és egyszerre kellett támadniuk. A valóságban ez nem valósult meg: a századok közti rádiókapcsolat megbízhatatlan volt, gyakran vizuális kontaktusuk sem volt. Lényegében mind-egyik század a saját harcát vívta.²⁸

Waldron (8. torpedóvető század a *Hornet*ről) TBD-i támadtak először: mind a 15 gépet lelőtték, anélkül, hogy egyetlen találatot elértek volna. A század egyetlen túlélője G. Gay hadnagy volt. A *Hornet* többi gépe reménytelenül elkeveredett Nagumo északkelet felé történt elfordulásának „köszönhetően”. Egy század SBD a kísérővadászokkal Midway felé indult tankolni, de túl későn: 10 F4F és 5 SBD kényszerleszállást hajtott végre a tengeren. A másik SBD század a *Hornet* felé indult.²⁹

A 8. torpedóvető század pusztulása után 10 perccel, 9 óra 31 perckor Lindsey 14, szintén védtelen TBD-je támadott az *Enterprise*-ről. Nincs találat és a légvédelem a Zerók segítségével 10 TBD-t lelőtt. A 6. vadászrepülő század eközben a magasban keringett és várta a zuhanóbombázókat, hogy összehangolt csapást mérjenek. Nem is értesültek az alattuk támadó torpedóvetők pusztulásáról. Azután, amikor fogytán volt az üzemanyag, visszatértek az *Enterprise*-ra.³⁰

A 3. torpedóvető századot hiába oltalmazta Thach 3. vadászrepülő századának 6 gépe: csaknem egyszerre támadták meg őket a Zerók. Thach 2 vadászgépet veszített, de a másik 4 nagy nehézségek árán hazajutott. Masseynek nem volt esélye. 2 TBD élte csak túl az újabb eredménytelen támadást, de ők is kényszerleszállást hajtottak végre. 10 óra 15 percre³¹ a 41 TBD-ből 37 elpusztult és a maradék 4 is kényszerleszállást hajtott végre

a tengeren. A négy japán hordozó a sorozatos légitámadások elhárítása után szélbe fordult és felkészült a repülőgépek indítására a hordozó Yorktown ellen. Hosszas keresgélés után ekkor találtak rájuk csaknem egyszerre McClusky és Leslie SBD-i (6. felderítő, 6. bombázó és 3. bombázószázad). A japánok ideális célpontok voltak: alig manővereztek, gyenge volt a légelhárítótűz és a rettegett Zerók kis magasságban cirkáltak a torpedótámadások után. Leslie (egyetlen gépet sem veszítve) a *Soryut* támadta és 3 bombatalálat óriási tüzeket okozott: McClusky gépei eltaláltak a *Kagát* (4 bomba) és az *Akagit* (2 bomba). Mindhárom hordozó megbénult és este elsüllyedtek. Nagumo a támadás után, 10 óra 27 perckor átszállt a *Nagara* könnyűcirkáló fedélzetére. Az, hogy a japán hordozók relative kevés találattól megbénultak (pl. a brit *Illustrious* 6 bombatalálat után elérte önerőből Máltát a Földközi-tengeren),³² nemcsak a hajók sérülékenységre vezethetők vissza. A fedélzetek zsúfolásig voltak repülőgépekkel és a többszöri átfegyverzés kapkodássá fajult: a torpedók és bombák szanaszét heverték. Ezért a találatok számát is csak becsülni lehetett a sok másodlagos robbanás miatt.³³

Nagumo áttelepülése idején ideiglenesen Abe tengernagy vette át a parancsnokságot a *Tone* nehézcirkálón. 10 óra 50 perckor kiadta a parancsot az egyetlen sértetlen hordozónak, a *Hiryunak* a támadásra. Yamaguchi ellentengernagy, a 2. repülőgép-hordozó divízió (*Hiryu*, *Soryu*) parancsnoka már a *Kaga* elleni támadás idején elkezdte a repülőgépek indítását, így 11 órára már 18 Val és 6 Zero volt útban a *Yorktown* felé.³⁴

Ugyanekkor Fletcher 10 SBD-t indított útnak, hogy lokalizálják a 4. Japán hordozót (a délelőtti légitámadások során a japán hordozók négyszög-alakzata felbomblott és a *Hiryu* látótávolságon kívülre került). 11 óra 59 perckor a *Yorktown* radarjának hatótávolságán belülre ér Kobayashi hadnagy 18 Val

és hat Zero gépe. Az időben riasztott CAP kilenc, a légvédelem két Valt lőtt le. A maradék nyolc bombázó négy telitalálatot ért el a hordozón, ami hihetetlenül jó eredmény és ragyogó példa a japán pilóták kiválóságára.

A *Yorktown* a bombák hatására ideiglenesen megbénult (Fletcher átszállt az *Astoria* nehézcirkálóra),³⁵ de a 2. hullámban érkező Tomonaga 10 torpedóvetője és 6 Zeroja számára fél háromkor sértetlennek tűnt. Ezek lényegében a *Hiryu* utolsó gépei voltak. 8 F4F szállt fel a *Yorktown*ról, de túl kevés volt az üzemanyaguk. Viszont a kíséret mindent bevetett a közeledő Kate-k ellen, még a cirkálók nehézlövegeit is, hogy az alacsonyan közeledő gépeket a tengerbe sodorják. Az elszánt védekezés során Tomonaga és 7 társa lángolva lezuhant.³⁶

A *Yorktown* 2 torpedótalálatot kapott és 17 fokra megdőlt. A hajó leállt és süllyedni kezdett, így Buckmaster kapitány elrendelte a kiürítést. A két légitámadás bebizonyította az 5 hüvelykes légvédelmi ágyúk hatékonyságát, de a hajókról hiányoztak még a nagy mennyiségű 20-40 mm-es gyorstűzelők.³⁷ Fletcher átadta a parancsnokságot Sprauce-nak, mivel neki legalább volt harc képes hordozója. 14 óra 45-kor bukkantak rá a felderítők a *Hiryu* és kíséretére. Délután fél négykor Sprauce elindította nagy nehezen összekapart 24 zuhanóbombázóját (10 az *Enterprise*-ről, 14 a *Yorktown*-ról).³⁸

Yamaguchi megmaradt repülőivel 3. csapásra készült (6 Zero, 6 Val, 4 Kate). Úgy hitte, hogy a nap folyamán két ellenséges hordozót talált el, így az erőviszonyok a legrosszabb esetben is kiegyenlítődték. 13 ezer ábról 17 órakor az SBD-k megkezdték a támadást Nagumo utolsó hordozója ellen. 4 találatot értek el és csak 2 gépet vesztek (Butlert és Wisemant – később rombolókat neveztek el róluk).³⁹ Fél órával később érkezett a *Hornet* 16 SBD-je és pont annyi eredményt értek el, mint reggel: semmit. A B-17-esek is megérkeztek Midwayről, de a

szintbombázás a gyorsan manőverező hajók ellen abszolút hatástalan volt (a csata során egyetlen B-17-esről ledobott bomba sem talált). A lángoló, sodródó *Hiryu* már nem is volt érdemes bombát vesztegetni⁴⁰ (június 5-én 9 órakor süllyedt el).

Yamamoto, amikor értesült a 4 hordozó pusztulásáról, némi vívódás után lefújta a hadműveletet.⁴¹ Az ütközet eldőlt, de kisebb akciókra még sor került. Ez a japánoknak a *Mikuma* nehézcirkálóba került, amelyet amerikai zuhanóbombázók süllyesztettek el, miután összeütközött a *Mogami* cirkálóval. A *Mogami* és 2 romboló súlyosan megsérült. Itt már a *Hornet* SBD-i is jobban szerepeltek.⁴² Az *I-168* végzett a *Yorktown*nal és a *Hammann* rombolóval. Ez a két hajó volt az amerikaiak össz hajóvesztése Midwaynél, amelyet az amerikai haditengerészet utólag a döntő csataként értékel.⁴³

A négy legjobb japán hordozó merült hullámsírba és 90, pótolhatatlan harci tapasztalatokkal rendelkező pilóta is a veszteséglistára került több ezer tengerész mellett.⁴⁴ Cserébe egy amerikai hordozó elvesztése nem volt túl nagy ár. Az erőviszonyok kiegyenlítődték és ez lehetőséget adott az USN-nek egy offenzívára Guadalcanalnál.

Adok-kapok: Guadalcanal

A japánok ezt tekintették a háború döntő csatájának, mert a fél éven át tartó felörlő harcok után már csak védekezésre futotta az erejükből. Az első, hordozók által vívott csata Guadalcanal térségében, augusztus 23. és 25. között zajlott le (Kelet-Salamon-szigeteki csata). A japánok 4 szállítóhajót akartak Guadalcanalhoz eljuttatni. Őket Midway óta a legnagyobb flottakülönítmény fedezte: Nagumo altengernagy a *Shokaku* és *Zuikaku* hordozókkal (131 repülőgép), a *Mutsu* csatahajóval, a *Hiei* és *Kirishima* csatacirkálókkal, 10 cirkálóval és 21 rombolóval. Előttük

2003/XV. 1-2.

haladt egy diverziós különítmény a *Ryujo* könnyű-hordozóval (37 repülőgép), amelyet egy cirkáló és 2 romboló kísért. Ellenük Fletcher altengernagynak rendelkezésére állt 3 TF-ban az *Enterprise*, *Saratoga*, *Wasp* hordozó, a *North Carolina* csatahajó, 4 cirkáló és 11 romboló.⁴⁵ Augusztus 23-án egy téves hírszerzői jelentés szerint a japán flotta visszavonult Trukra. Fletcher a hír hatására a *Wasp* kötelékét elküldte üzemanyagot felvenni, így csak két hordozója maradt elérhető 176 repülővel. Ugyanaznap délután a légi felderítés észrevette a 4 szállítóhajót (fedélzetükön 1500 katonával) 350 mérföldre.

Augusztus 24-én Guadalcanaltól keletre csaknem egyszerre fedezte fel egymás flottáját Fletcher és Nagumo. A *Saratoga* gépei elsüllyesztették a *Ryujo* könnyű-hordozót és egy rombolót. A japán hordozók ellentámadása az *Enterprise* ellen irányult és sikerült is megrongálni 3 bombatalálattal. Fletcher ezután dél felé fordult, hogy másnap újra támadjon, de augusztus 25-re a japánok visszavonultak Truk felé. A japán szállítóhajókat ugyan folyamatosan zaklatták Hendersonból, de sikerült kirakodniuk és észak felé távozniuk. A japánok elvesztették a *Ryujot*, egy könnyűcirkálót, egy rombolót, más egységeik megrongálódtak és 90 repülőgépük elpusztult. Ezzel szemben az amerikaiak csak 20 repülőt veszítettek és az *Enterprise* rongálódott meg.⁴⁶ Kezdett megmutatkozni az amerikai repülőgépek, pilóták fölénye. Ekkor már a TBF Avenger váltotta fel a TBD Devastator-t és a hordozókon lévő vadászgépek, légvédelmi ágyúk számát is megnövelték. A japán gépek ezzel szemben nem változtak, csak a pilóták minősége romlott. Az amerikai hordozók száma a következő időszakban redukálódott: augusztus 31-én a *Saratogát* megrongálta egy tengeralattjáró, szeptember 15-én az I-19 elsüllyesztette a *Waspot*. A következő nagyobb akcióra október 26–27-én került sor a Santa Cruz-szigetek közelében.⁴⁷

Az amerikai pilóták ekkor már kidolgozták a Zerók ellen a megfelelő taktikát, aminek fő eleme a tűzerő és a sebesség volt. A Zero nem volt páncélozva, így nem sok eséllyel indulhatott harcba a B-17-es Repülő Erődökkel szemben. Szeptember 12-én például egy B-17-es négy támadó vadászgépet semmisített meg. A Wildcat pilóták pedig kihasználták, hogy gépük jobban zuhant a Zerónál, mert nehezebb: nagy magasságból csaptak le a Zerókra, majd kihasználva a megnövekedett sebességet, felhúztak a magasba. Szeptember 10-én 11 F4F Wildcat harcba bocsátkozott 27 G4M Betty nehézbombázóval és az őket kísérő 30 Zeróval. Négy Bettyt lelőttek, míg egy F4F volt a saját veszteség. Ilyen eredmény még Midway idején elképzelhetetlen lett volna.⁴⁸

Santa Cruz-nál T. C. Kinkaid altengernagy flottája vonult fel két csoportban: *Enterprise* hordozó, *South Dakota* csatahajó, 1 nehézcirkáló, 1 légvédelmi cirkáló, 8 romboló és a *Hornet* hordozó, 2 nehézcirkáló, 2 légvédelmi cirkáló, 6 romboló. Velük szemben a japánok két nagy flottaköteléket vonultattak fel. Kondo elővédjéhez tartozott a *Junyo* hordozó, a *Haruna* és a *Kongo* csatacirkálók, 5 cirkáló, 14 romboló és 55 repülőgép. Nagumo tengernagy főerejét a *Shokaku*, *Zuikaku* hordozók, a *Zuibo* könnyű-hordozó, a *Hiei*, *Kirishima* csatacirkálók, 5 cirkáló, 15 romboló és 157 repülőgép alkotta. Az amerikai hordozókon 171 gép, Hendersonon további 60 állt velük szemben.

Október 26-án reggel egy felderítő repülőgép bombájával súlyos károkat okozott a *Zuibónak*, Kinkaid légítámadása 5 találatot ért el a *Shokakun*, amelyet hónapokra ki kellett vonni a harcokból. A japán légicsapás 1. hulláma a *Hornet* hordozót több bombával és 2 torpedóval találta el, a 2. hullám az *Enterprise*-nek okozott károkat 3 bombatalálattal. Ennek ellenére az *Enterprise* akcióképes maradt. 1-1 bombatalálatot kapott a *South Dakota* csatahajó és a *San Juan* légvédelmi

cirkáló. A légelhárítás hatékonyságát jól mutatta, hogy a *South Dakota* tüzérei 26 japán repülőt lőttek le. Délutánra az *Enterprise* sérüléseit annyira kijavították, hogy akcióképes maradjon, miközben a *Junyo* és a *Zuikaku* bevette megmaradt gépeit a súlyosan megsérült *Hornet* ellen: további 2 bomba- és 1 torpedótalálat után a hordozót ki kellett üríteni, majd elsüllyeszteni, hogy ne kerüljön a japánok kezére. Az amerikaiak 70, a japánok 100 repülőt veszítettek és mindkét fél visszavonult.⁴⁹

A Mariana-szigetek: előkészületek

A legnagyobb, repülőgép-hordozók közötti ütközetre 1944 júniusában került sor a Mariana-szigeteknél. Az erőviszonyok 1944-re gyökeresen megváltoztak: 1941. december és 1943. december között az USN szolgálatba állított 8 csatahajót, 4 nehézcirkálót, 15 könnyűcirkálót, 207 rombolót, 109 kísérőrombolót, 7 hordozót, 9 könnyű-hordozót, 29 kísérő-hordozót és 88 tengeralattjárót.⁵⁰ A Midway és Guadalcanal után megtizedelt JPN ismét egy döntő csatában óhajtotta legyőzni az amerikaiakat, hogy átvegye a kezdeményezést. Ehhez az erői azonban már elégtelenek voltak. Ráadásul az amerikai kódfejtők révén a japánok minden mozdulatáról azonnal tudomást szerzett Nimitz és MacArthur. Yamamoto tengernagy 1943. április 18-án a kódfejtők áldozata lett, amikor Rabaulból Buinra repülve 18 P-38-as vadászgépet direkt ellene vetettek be. A parancsot Nimitz és Halsey adta ki a lelövésre. Békében ez előre megfontolt gyilkosságnak minősült volna.⁵¹

A japánokat ekkorra már kiszorították a délnyugat Csendes-óceánról vagy elszigetelték őket Rabaulban, Bougainvillen. Új-Guinea nagy része MacArthur kezébe került, a Gilbert-szigeteket (Tarawa, Makin), Mar-

shall-szigeteket, Eniwetokot Nimitz foglalta el.⁵² Az amerikai erőknek nemcsak döntő mennyiségi, hanem minőségi fölényt is sikerült kivívni. Az F4F Wildcat vadászt felváltotta a speciálisan a Zero ellen tervezett F6F Hellcat. Ez minden téren felülmúlta a Zerót és 6 Browning-géppuskája pusztító tüzéret képviselt. Az SBD Dauntlessnek is megjelent az utódja az SB2C Helldiver képében.⁵³ A hajók fedélzetét zsúfolásig megtöltötték a különböző légvédelmi fegyverek, amelyek már új rendszer szerint működtek. 1943. január 5-én a *Helena* könnyűcirkáló radar alapján vezérelt légvédelmi fegyvereivel lelőtt egy japán repülőgépet. A lövedék a radarjel alapján az ellenséges gép közelében robbant. Ezt a rendszert csak a tengeren használták, hogy még véletlenül se kerülhessen a japánok kezébe.⁵⁴

A sok új hordozó megkövetelte a hadiflották szervezeti átalakítását is: létrejöttek az önálló flották (3. Halsey, 5. Spruance), ahol a hadihajók mellett nagyszámú ellátóhajó tevékenykedett, meghosszabbítva a tengeren töltött időt. A repülőgép-hordozókat nem egyesével szervezték TF-ba, hanem összegyűjtötték őket 1 TF-ba, Mitscher tengernagy parancsnoksága alá. A TF száma attól függött, hogy melyik flotta hadműveletét támogatta. Például a Mariana-szigeteknél Spruance alá rendelve TF58, Leyténél Halsey parancsnoksága alatt TF38.⁵⁵

A kisebb méretű kísérő-hordozókat a szállítóhajók közvetlen támogatására alkalmazták légvédelmi, tengeralattjárók elleni és kisebb légcsapások indításának feladatával.⁵⁶

Yamamoto tengernagy utóda Koga tengernagy volt. Ő is mindenáron a döntő csata megvívására törekedett, de 1943-ban erre nem nyílt lehetősége, mert a japán hordozók repülőgépeit Guadalcanal óta újra meg újra megtizedelték Új-Guineától a Gilbert-szigetekig.⁵⁷ 1944. tavaszán a japán flotta két fő egységre volt bontva: az 1. Mobil Flotta Ozawa tengernagy parancsnoksága alatt Ta-

2003/XV. 1-2.

wi Tawiban állomásozott, a Celebesz-tenger-től északra, logisztikai (elsősorban üzemanyag) problémák miatt. Tőle leválasztva tevékenykedtek a csatahajók és kísérőhajók, amelyek Új-Guineánál a biaki partraszállást (1944. május 27.) akarták szétverni és utánpótolni az ottani japán csapatokat (KON-művelet). A KON-műveletet háromszor indították el, de a szövetséges légierő és a tengeralattjárók folyamatosan megghiúsították.⁵⁸

Mitscher tengernagy TF58-a június 11-től kezdve sorozatos légicsapásokat mért a Mariana-szigeteken lévő japán légibázisok ellen: Saipan, Rota, Guam, Tinian a főbb célpontok.⁵⁹ 1943. januárjára az USN-nek a Csendes-óceánon csak két hordozója maradt: az *Enterprise* és a *Saratoga*. 1943. közepére készültek el az ESSEX-osztály első hajói, a YORKTOWN-osztály továbbfejlesztett változatai: *Essex*, *Interpid*, *Bunker Hill*, *Lexington*, *Yorktown*, *Wasp*, *Hornet*. 9 épülő könnyűcirkálót könnyűhordozóként fejeztek be és 3 tucat kereskedelmi hajót alakítottak át kísérő-hordozóvá.⁶⁰ Ezen az óriási hordozó erőn (TF58) több repülőgépet összpontosítottak (és jobbakat), mint a japán repülőtereken. 1943. nyarától nem volt szükség a szárazföldi repülőterek támogatására.

1944. első hónapjaiban az USN nyugodtan kivitelezhette a Marshall-szigetek elleni támadást, mert a hírszerzés szerint Koga tengernagy új védelmi vonalába ezek nem tartoztak bele. Koga a döntő csatát a Mariana-szigeteken akarta megvívni, mert az ott lévő számos repülőtérről kiválóan lehetett flottáját támogatni. Az amerikaiak a Marshall-szigeteken bázisokat létesítettek, így a hordozóik el tudták érni Trukot. Koga ezért vontatott vissza a flottát Tawi Tawi-ba, még éppen idejében: 1944. február 16–17-én a Hailstone-hadművelet keretében az amerikaiak hordozóikról légicsapásokat intéztek Truk ellen, elpusztítva 250-280 repülőt, két könnyűcirkálót, négy rombolót, három segédcir-

kálót, két tengeralattjáró-ellátót, 24 kereskedelmi hajót, köztük három tankerral – összesen kb. 200 ezer tonna hajóteret! Trukot ezáltal semlegesítették és mivel megszállását semmi sem indokolta,⁶¹ Japán kézen maradt 1945. szeptember 2-ig.⁶² Truk izolációja után Koga áthelyezte parancsnokságát Davaóba. Útban odafelé, repülőgépe eltűnt egy viharban. A japán flotta vezetőinek nem volt szerencséje a repülőgépekkel (Yamamoto, Koga). Az új parancsnok Soemu Toyoda tengernagy lett.⁶³

A biaki partraszállás új helyzetet teremtett: az ottani repülőtérről elérhetőek a Palau-szigetek és Yap. Ezért indították be a japánok a KON-akciókat, Biak utánpótlására. Ezek végső kudarcát Mitscher marianai portyája jelentette, amelyet csak partraszállási előkészületként lehetett értelmezni. Márpedig Tinianról, Guamról az amerikai nehézbombázók elérhetik a Fülöp-szigeteket, Formosát, Okinawát, Japánt.⁶⁴

Ozawa tengernagy, a Tawi Tawiban lévő flotta parancsnoka ezért azonnal lefújta a KONt és elindította az A-Go-t. Döntő csatára kell kényszeríteni az amerikai flottát. Spruance tengernagy 5. flottájához kb. 525 hajó tartozott 128 ezer emberrel (ezek két-harmada tengerészgyalogos). Mitscher tengernagy hét nagy és nyolc könnyűhordozóján 890 repülő volt, amivel szemben Ozawa csak öt nagy és négy könnyűhordozót tudott felvonultatni 430 repülővel.⁶⁵

A japánok 1944-re már technikai hátrányban is voltak a mennyiségi mellett. Az amerikai F6F Hellcattal szemben a Zero vadászgépek alulmaradtak.⁶⁶ A Nakajima B6N Tenzan (a szövetséges kód szerint „Jill”) torpedóvetőt 1944 nyarán állították rendszerbe;⁶⁷ a Yokosuka D4Y Suisei („Judy”) zuhánóbombázó pedig már 1942-től hadrendben állt.⁶⁸ Nagyon jó repülőek voltak, de 1944-ben már esélytelenek a fölényben lévő amerikai vadászgépekkel és a légvédelmi ágyúkkal megrakott hajókkal szemben, amelyeket ra-

dar segítségével irányítottak. Ugyanakkor a japánok még mindig nem rendelkeztek radarral⁶⁹ és a már 1940 óta használt, hordozókra telepített passzív szonár használhatósága is erősen megkérdőjelezhető volt, mint az a marianai tengeri csatában is megmutatkozott.⁷⁰

Ozawa gyengébb légierjét azzal akarta ellensúlyozni, hogy a csatát a Mariana-szigetek közelében vívja meg, számítva az ottani repülőterek kb. 500 gépére és a légi bázisokra, mint utánpótlási központokra. Így a japán hordozók jóval nagyobb távolságból indíthattak légicsapást, mint az amerikaiak, mert repülőik le tudtak szállni Guamon tankolni. Ismét fontos szerepet kapott (mint Pearl Harbornál és Midwaynél) a meglepetés, és pont annyira sikerült, mint az előzőeknél. Ozawát már június 13-án, indulásakor felfedezte egy járőröző tengeralattjáró.⁷¹

A pulykalövészet

Két nappal később, június 15-én megkezdődött a partraszállás Saipan-on. A TF58 folyamatosan légítámogatást biztosított és a szigeteken lévő repülőtereket támadta. Június 18-ra a japán légierő a Mariana-szigeteken gyakorlatilag megszűnt létezni, erről azonban Ozawát nem értesítették. Délután négy óraker jelentették a tengernagynak az amerikai TF58 pozícióját. Aznap már túl késő volt egy támadáshoz, ezért Ozawa a döntő akciót június 19-re tette. Ezt rádióon egyeztette Guammal, megtörve a rádiócsendet. Súlyos hiba volt, amit csak az csökkentett, hogy Spruance nem adott hitelt a jelentésnek, mert számításai szerint Ozawának keletebbre kellett tartózkodnia annál a pontnál, ahonnan a rádióüzenetet vették.

Az amerikai vezetés (Mitscher a hordozókkal, Lee tengernagy a csatahajókkal) defenzív volt, mert Spruance, a főparancsnok kettős feladattal bízta meg őket: végezni a

japánokkal, ugyanakkor folyamatosan biztosítani a Saipannál álló csapatszallítókat. Így nem távolodhattak el túlságosan nyugat felé és ez valószínűvé tette, hogy a japánok indítják el az első csapást.⁷² 1942-ben ez minden bizonnyal végzetes lett volna, de a körülmények 1944-re gyökeresen megváltoztak. Az elit japán pilóták életüket vesztették Midwaynél, Guadalcanalnál, Új-Guineában vagy valahol a Csendes-óceán végtelen szigetvilágában. Csak a századparancsnoki szinten lehetett olyan pilótákat találni, akik felértek a jól kiképzett, tapasztalt amerikaiakkal.

Gyenge pilóták, korszerűtlen gépek és technikák a túlerő ellen – mindez garantálta Ozawa vereségét. Június 19-én 7 óra körül a japán felderítőgépek Saipantól 300 km-re nyugatra találták meg Mitscher hajóit.⁷³ Ozawa 1. támadóhulláma (45 Zero bombákkal felszerelve, 8 Jill torpedóvető 16 Zero kíséretében) fél kilenckor szállt fel. Őket követte a 2. (53 Judy zuhanóbombázó, 28 Jill torpedókkal és 48 Zero), majd tíz óraker a 3. (25 Zero vadászbombázó, 7 Jill torpedóvető 15 kísérővadással), végül fél tizenegykor a 4. (10 Zero bombákkal, 9 Judy és 27 Val zuhanóbombázó, 9 Jill torpedóvető és 29 kísérő Zero) hullám. Impozáns légiflotta, de a korszerű harcászatról fogalmuk sem volt: egyetlen Judy vitt főlíakötegeket az amerikai radarok megzavarására.⁷⁴

Az 1. hullám gépei tíz óraker bukkantak fel az *Alabama* csatahajó radarján 250 km-es távolságban. Amikor az ellenük induló Hellcat vadászok felszálltak, még mindig 150 km-re voltak. A japánok ekkor játszották el maradék esélyeiket: az élen haladó repülőgépek lustán körözni kezdtek, hogy bevárják társaikat és ezzel időt adtak a Hellcat-eknek, hogy támadási magasságba (6000 méter) emelkedjenek. Aztán az amerikai vadászok akcióba léptek és a japán kötelék teljesen szétforgácsolódott. Kis, 2-3 gépes rajok próbáltak eljutni az amerikai hordozókig; 10 óra 23 perckor 220 Hellcat 90 km-re a hordo-

zóktól gyakorlatilag szétverte az 1. hullámot. Csak 27 gép jutott el az amerikai hajókig (a hordozókig egy sem), és összesen egy bombatalálatot értek el a *South Dakota* csatahajón, megölve 27, megsebesítve 23 embert. Ezzel szemben 34 perc alatt 69-ből 41 támadót lelőttek a vadászok, 16-ot pedig a légvédelem.⁷⁵

A 8 óra 56 perckor induló 2. hullám még rosszabbul járt. Sabio Komatsu hadnagy Judy bombázójáról észrevett egy, a hordozója, a *Taiho* felé tartó torpedót. Gépével azonnal rázuhant, ami számára és a torpedó számára is végzetes volt. Önfeláldozása azonban hiábavaló volt: a *USS Albacore* második torpedója eltalálta, és elpusztította a *Taihot*.⁷⁶ Nyolc repülő motorhiba miatt visszafordult, a többi 119 azonban folytatta útját. Váratlanul a japán elővéd csatahajói tüzet nyitottak rájuk és 2 saját gépet lelőttek, 8-at visszafordulásra kényszerítettek.

11 óra 7 perckor aztán Hellcat-ek kezelésbe vették a támadókat és alig 20 japán gép érte el a hordozókat. Találatot nem sikerült elérniük. A 2. hullám 128 gépéből 97 elpusztult. A 3. hullám 27 repülője eltévedt és visszafordult (legalább nem lőtték le őket). Alig 20 gép támadta az amerikaiakat, de semmit sem értek el, és hét repülőt lelőttek közülük. A fél 12-kor felszállt negyedik hullám 82 gépéből 49 tévedt el. A maradékot megtizedelték a hordozóknál. A 49 repülőből 39-et Guamnál pusztítottak el az amerikai vadászok, melyek folyamatosan portyáztak a repülőterekenél. Ozawa 374 repülőjéből alig 100 tért vissza a hordozókra (amelyek közül a *Taiho* és a *Shokaku* elsüllyedt). Az amerikaiak 24 vadászrepülőt veszítettek mindössze.⁷⁷ A japán tengernagy mindezek ellenére bizakodó volt: úgy hitte, hogy a hiányzó repülőgépek Guamon szálltak le a tervek szerint. Ozawa tengernagy északnyugat felé fordult, hogy tankoljon és azután folytassa a csatát 21-én.

Sprauce óvatos volt: még mindig aggodott a csapatszállítók biztonsága miatt.

Csak 19-én este nyolc órakor fordult a japánok felé nyugatra és csak 20-án délután 4 órakor találta meg a japánokat 450 km-re, az amerikai repülők hatósugarának határán. A japánok hajsza híján megúszták. Ha az amerikaiak 20 perccel később indították volna a gépeket (17 órakor), akkor a japánokat elrejtette volna a jótékony sötétség. Így azonban (ha az üzemanyagszint állapotától eltekintünk) a jenkik ideális körülmények között támadhattak: szürkületkor, amikor a japánok már nem számítottak légitámadásra. 85 vadászgép, 77 zuhanóbombázó és 54, jórészt bombákkal felszerelt torpedóvető tartott Ozawa hajói és 65 vadászgépe ellen. A Hellcatok villámgyorsan végeztek a japán Zerókkal, miközben a *Hiyo* hordozót torpedókkal elsüllyesztették, a *Zuikaku* hordozó súlyosan megsérült, akárcsak a *Chiyoda* könnyűhordozó. 3 tankhajó súlyos találatokat követően hullámsírba merült, a *Haruna* csatacirkáló és a *Maya* nehézcirkáló megrongálódott. A támadás során 34 amerikai repülőt lőttek le, ami nem volt nagy ár ezért a súlyos csapásért (Ozawának 35 harcképes gépe maradt).⁷⁸ Az amerikaiak számára az igazi kihívás a hazatérés volt sötétben, porzó üzemanyagtartályokkal. Nem is sikerült mindenkinek: nyolcvan repülő kényszerleszállást hajtott végre a tengeren, igaz, a legtöbb pilótát sikerült később megmenteni.

Másnap reggelre a japánok már túl messze jártak, hogy Mitscher bármit is tegyen, így a csata kurtán-furcsán, de véget ért. Ha Sprauce nem tartotta volna vissza Mitschert, nemcsak a japán haditengerészet szenvedett volna döntő vereséget a Filippínó-tengeren, hanem a teljes japán flotta is.

A „Mariana-szigeteki nagy pulykalövészet”, ahogy Blueie fregattkapitány, a *Lexington* vadászgépeinek parancsnoka nevezte, a japánok 475 repülőből 440-et elveszítettek, velük szemben az amerikai repülővesztés 136 repülő – 109 fő (a lelőtt repülők személyzetének egy részét megmentették).⁷⁹

Következtetések? A repülőgép-hordozók harcában először került fölénybe a védelem a támadással szemben: ehhez rengeteg vadászgép kellett és megbízható radar. A japánok ráébredtek, hogy a pilóták tudása és a repülőgépek minősége terén behozhatatlan hátrányba kerültek. Egyetlen ponton maradtak fölényben és ezért ezt kellett kihasználni: a morált. A japán pilóták bátorsága legendás volt és ha nem volt lehetőség a hazatérésre, inkább egy ellenséges hajóra zuhantak a kényszerleszállás helyett. Ez a hozzáállás szervezett formákat kapott, mert 1944. második felére nyilvánvalóvá vált, hogy a túlerejű ellenséggel szemben bevetett gépek már a felszállás pillanatában elveszettek tekinthetők. Ettől a felismeréstől egyenes út vezetett a kamikazékhoz. Öngyilkos-bevetéseket csak Japán indíthatott: a nyugati vagy akár az orosz kultúra számára elfogadhatatlan lett volna embereik szándékos feláldozása. Persze ők is hajtottak végre nehéz vagy lehetetlen küldetéseket, de legalább esélyük volt az embereiknek élve megúszni (még Waldron torpedóvetői közül is volt túlélő Midwaynél). Ez azonban új volt a hadviselés történetében: szándékosan feláldozták a pilótákat, hogy haláluk (ami amúgy is csaknem biztosra volt vehető) valami értelmet kapjon. Bevetésük korábban főlöszeges lett volna és a harcedzett japán pilóták túl értékesek voltak az ilyen akciókhoz. 1944-ben, amikor már nem volt esély épségben megközelíteni, sikeresen (!) megtámadni az ellenség hajóit, majd hazatérni, a japán hadvezetés emberanyaggal akarta ellensúlyozni a technikai, anyagi hátrányokat. Japán utolsó, kétségbeesés szülte fegyvere volt ez.⁸⁰

Az első bevetést 1944. október 25-én Leyténél hajtották végre 5 bombákkal megpakott Zeroval Szeki hadnagy parancsnoksága alatt.⁸¹ November végéig Halsey 3. flottája elveszített egy rombolót, 5 hordozó megsérült és 2 könnyű-hordozó is károkat szenvedett. A Fülöp-szigetek térségében folyamato-

san erősödött a kamikaze-tevékenység egészen január végéig. Luzon eleste után kezdődött meg Iwo Jimáért a harc (február 19.), ahol Spruance 5. flottája elveszítette a *Bismarck Sea* kísérő-hordozót, míg a *Saratoga* hordozó 6 találat után még úszóképes maradt (hála páncélzatának). A kamikaze-bevetések csúcsidőszaka az Okinawáért dúló harcok idején volt (április 1. után).⁸² 2000 japán pilóta életének árán a japánok elsüllyesztettek 26 hajót (egyikük sem volt nagyobb rombolónál) és 164-et megrongáltak.⁸³ Április 6-án futott ki a *Yamato* a *Yahagi* könnyűcirkáló és 8 romboló kíséretében, csak az odaútra elegendő üzemanyaggal. Feladata: minél nagyobb károkozás Okinawánál. Esélyük sem volt. 7-én a TF58 280 repülőgépe 13 torpedó és 8 bombatalálattal elsüllyesztette a világ legnagyobb csatahajóját. A *Yahagi* cirkáló és 4 romboló követte a hullámsírba. A *Yamato* pusztulását 3332 fős legénységéből csak 269 élte túl.⁸⁴

Ezek már Japán végnapjai voltak, még a kamikaze-bevetések is ritkultak: nem volt elég kiképzett pilóta, repülőgép, üzemanyag. A veszteségeken kívül sikerült elérniük, hogy beleplántálták az amerikaiakba a félelmet a Japán elleni partraszállástól. Ha néhány „vacak” szigetért több ezer pilóta hajlandó feláldozni magát, akkor mi lenne a helyzet, ha Japánért folyrna a harc? Ez a megfontolás bizonyosan befolyásolta a hadvezetést az atombomba bevetését mérlegelve.

A háború a japán haditengerészet számára júliusban ért véget, és egy fordított Pearl Harborra hasonlított: a 3. flotta repülőgépei a kikötőkben pusztították el az *Amagi* hordozót, az *Ise*, *Hyuga* csatahajókat és a *Haruma* csatacirkálót. Ezek voltak Japán utolsó nagy hajóegységei, amelyeket az üzemanyaghiány kárhozottatott tétlenségre.⁸⁵

Az amerikai flotta sem folytatta sokkal tovább a harcot: augusztus 9. és 14. között hajtották végre az utolsó támadássorozatot Japán ellen. Az utolsó elsüllyedt amerikai hajó

2003/XV. 1-2.

az *Indianapolis* nehézcirkáló volt július 30-án, amellyel az I-58-as tengeralattjáró torpedói végeztek. A cirkáló az atombombát szállította Tinianra, a támadás már hazafelé érte. Az amerikaiak későn kezdték meg a túlélők felkutatását, így az 1199 fős legénységből 883-an odavesztek, részben a cápák miatt.⁸⁶ Bosszút a küldeményük állt értük augusztus 6-án Hiroshima felett, ami feleslegessé tette az erőszakos partraszállást Japánban.

JEGYZETEK

- ¹ SMITH, W.W.: *Midway*. New York, 1966, T.Y. Crowell Company. 52–53.
- ² KEEGAN, JOHN: *A tengeri hadviselés története*. H. n., 1998, Corvina. 176–178.
- ³ LORD, WALTER: *Hihetetlen győzelem*. Debrecen, 1980, Zrínyi. 15.
- ⁴ Keegan: i. m. 187.
- ⁵ Lord: i. m. 12.
- ⁶ Keegan: i. m. 179.
- ⁷ Smith: i. m. 55.
- ⁸ Lord: i. m. 40–41.
- ⁹ Smith: i. m. 4.
- ¹⁰ Uo. 58.
- ¹¹ Lord: i. m. 62–68.
- ¹² JOHN KEEGAN (szerk.): *Atlasz – Második világháború*. Budapest, 1995, Akadémiai. 96–97.
- ¹³ Smith: i. m. 66–67. p.
- ¹⁴ CLAY BLAIR, JR.: *Silent Victory*. Philadelphia and New York, 1975, J. B. Lippincott Company. 234–238.
- ¹⁵ Lord: i. m. 81–90.
- ¹⁶ Uo. 97.
- ¹⁷ Smith: i. m. 75–76.
- ¹⁸ Uo. 78.
- ¹⁹ Lord: i. m. 107–108.
- ²⁰ Smith: i. m. 79–80.
- ²¹ Lord: i. m. 112–113. v.ö.: Smith: i. m. 81.
- ²² Smith: i. m. 82–84.
- ²³ Lord: i. m. 128–134.
- ²⁴ Smith: i. m. 87–88.
- ²⁵ Lord: i. m. 142–143.
- ²⁶ Smith: i. m. 88.
- ²⁷ Lord: i. m. 148–150.
- ²⁸ Smith: i. m. 91–95.
- ²⁹ Lord: i. m. 157.
- ³⁰ Smith: i. m. 98–99.
- ³¹ Lord: i. m. 166–167.
- ³² Uo. 175–177.
- ³³ Smith: i. m. 106–112.
- ³⁴ BAK JÓZSEF – CSONKARÉTI KÁROLY – LÉVAI GÁBOR – SÁRHIDAI GYULA: *Hadihajók*. Budapest, 1984, Zrínyi. 60.
- ³⁵ Lord: i. m. 205–208.
- ³⁶ Smith: i. m. 114–116.
- ³⁷ Lord: i. m. 237–243.
- ³⁸ Smith: i. m. 119–121.
- ³⁹ Lord: i. m. 250–251.
- ⁴⁰ Smith: i. m. 126–128.
- ⁴¹ Lord: i. m. 257–260.
- ⁴² Smith: i. m. 129–130.
- ⁴³ Uo. 137–145.
- ⁴⁴ Lord: i. m. 297–302.
- ⁴⁵ Keegan: i. m. 201.
- ⁴⁶ PEMSEL, HELMUT: *A History of War at Sea*. H. n., 1979, Naval Institute Press. 137.
- ⁴⁷ MILLER, JOHN: *Guadalcanal – The First Offensive*. Washington D.C., 1985, Center of Military History – United States Army. (United States Army in World War II – The War in The Pacific). 99–100.
- ⁴⁸ Uo. 101.
- ⁴⁹ Uo. 108.
- ⁵⁰ Pemsell: i. m. 138. v.ö.: LOUIS MORTON: *Strategy and Command: The First Two Years*. Washington 25, D.C., 1969, Office of the Chief of Military History Department of the Army. (United States Army in World War II: The War in the Pacific) 449.
- ⁵¹ MILLER, J., JR.: *Cartwheel: The Reduction of Rabaul*. Washington D.C., 1984, Center of Military History United States Army (United States Army in World War II: The War in the Pacific) 44.
- ⁵² Atlasz – Második világháború. 122–123, 140–141.
- ⁵³ RICHARD HOLMES (szerk.): *Háborúk világtörténete*. H.n., 1992, Corvina. 218.
- ⁵⁴ BENJAMIN F. SCHEMMER (szerk.): *Almanac of Liberty*. H.n., 1974, MacMillan. Publishing Company. 116.
- ⁵⁵ CANNON, HAMLIN: *Leyte: The Return to the Philippines*. Washington, D.C., 1954, Office of the Chief of Military History, Department of the Army. (United States Army in the World War II – The War in the Pacific). 42.

- ⁵⁶ Bak-Csonkaréti-Lévai-Sárhidai: i. m. 221-222.
- ⁵⁷ CROWL, PHILIP: *Campaign in the Marianas*. Washington D. C., 1960, Office of the Chief of Military History Department of the Army (United States Army in World War II: The War in the Pacific) 119.
- ⁵⁸ Clay: i. m. 634-41.
- ⁵⁹ Crowl: i. m. 121.
- ⁶⁰ Clay: i. m. 399.
- ⁶¹ Uo. 558-560.
- ⁶² Atlasz – Második világháború. 200.
- ⁶³ Clay: i. m. 561.
- ⁶⁴ Crowl: i. m. 120.
- ⁶⁵ Pemsel: i. m. 143.
- ⁶⁶ Háborúk világtörténete. 218.
- ⁶⁷ MUNSON, KENNETH: *A II. világháború repülőgépei*. Budapest, 1995, Műszaki. 2. kiadás. 184.
- ⁶⁸ Uo. 223.
- ⁶⁹ HORVÁTH ZOLTÁN: Anyahajók csatája, avagy a Mariana-szigeteki „Nagy pulykalövészet”. *Top Gun*, VIII. évf.1997. 6. sz. 51.
- ⁷⁰ Bak-Csonkaréti-Lévai-Sárhidai: i. m. 78.
- ⁷¹ Clay: i. m. 650.
- ⁷² Háborúk világtörténete. 220-221.
- ⁷³ Clay: i. m. 655. p.
- ⁷⁴ Háborúk világtörténete. 221.
- ⁷⁵ Horváth: i. m. 52.
- ⁷⁶ Crowl: i. m. 122.
- ⁷⁷ Horváth: i. m.52-54.
- ⁷⁸ Crowl: i. m. 122-123.
- ⁷⁹ Horváth: i. m. 54-55.
- ⁸⁰ MACKSEY, KENNETH: *A II. világháború katonai tévedései*. H. n. , 1996, Alexandra. 231-233.
- ⁸¹ KUYAHARA, JASZUO-ALLRED, GORDON T.: *Kamikaze*. Budapest, 1988, Zrínyi. 137-138.
- ⁸² Pemsel: i. m. 149.
- ⁸³ Háborúk világtörténete. 222.
- ⁸⁴ Clay: i. m. 830-832.
- ⁸⁵ Clay: i. m. 868.
- ⁸⁶ Uo. 869-870.

I. táblázat

VESZTESÉGEK LEYTÉNÉL (1944. OKTÓBER 24-26.)

Veszteség	Japán	USA
Repülőgép-hordozó	1	-
Könnyű repülőgép-hordozó	3	1
Kísérő repülőgép-hordozó	-	2
Csatahajó	3	-
Nehézcirkáló	6	-
Könnyűcirkáló	4	-
Romboló	11	3
Összesített tonnatartalom	300 000	35 000
Repülőgép	150	100
Halottak száma	10 000	1 500

PEMSEL, HELMUT: *A History of War at Sea*. H. n., 1979, Naval Institute Press. 145.

II. táblázat

CSATAREND MIDWAYNÉL (1942. JÚNIUS)

<i>Amerikai Egyesült Államok</i>		
Különítmény neve	Parancsnok	Hajóegységek
TF17	Fletcher	Repülőgép-hordozó: 1
		Nehéz-cirkáló: 2
		Romboló: 5
TF16	Sprauce	Repülőgép-hordozó: 2
		Nehéz-cirkáló: 5
		Légvédelmi cirkáló: 1
		Romboló: 10
<i>Japán</i>		
Északi erő	Hosogaya	Nehéz-cirkáló: 1
		Romboló: 2
		Szállítóhajó: 3
		Tanker: 2
Mobil erő	Kakuta	Repülőgép-hordozó: 2
		Nehéz-cirkáló: 2
		Romboló: 3
Adak-Artu Megszálló különítmény	Omori	Tanker: 1
		Könnyű-cirkáló: 1
		Romboló: 4
		Tanker: 2
Kiska Megszálló különítmény	Ono	Hidroplán-szállító: 1
		Könnyű-cirkáló: 2
		Segéd-cirkáló: 1
		Romboló: 3
		Tanker: 2
Járőröző és alattjáró felderítő egység Kombinált flotta	Yamasaki	Tengeralattjáró: 6
		Csatahajó: 3
	Yamamoto	Könnyű repülőgép-hordozó: 1
		Romboló: 13
		Hidroplán-szállító: 2
		Könnyű-cirkáló: 1
		Tanker: 4
Aleut-kísérő erő	Takasu	Csatahajó: 4
		Nehéz-cirkáló: 2
		Tanker: 4
		Repülőgép-hordozó: 4
Repülőgép-hordozós Csapásmérő Erő	Nagumo	Csatacirkáló: 2
		Nehéz-cirkáló: 2
		Könnyű-cirkáló: 1
		Romboló: 12
		Tanker: 5

Különítmény neve	Parancsnok	Hajóegységek
Midwayi Megszálló Különítmény	Kondo	Nehézcirkáló: 8
		Csatahajó: 2
		Könnyűcirkáló: 1
		Romboló: 10
		Tanker: 5
		Javítóhajó: 1
		Könnyű repülőgép-hordozó: 1
Szállító csoport	Tanaka	Könnyűcirkáló: 1
		Szállítóhajó: 12
		Tanker: 1
		Romboló: 10
		Hidroplán-ellátó: 2
Hidroplán csoport	Fujita	Romboló: 1

SMITH, W.W.: *Midway*. New York, 1966, T. Y. Crowell Company. 161-166.

III. táblázat

A FÜLÖP-SZIGETEK TÉRSÉGÉBEN ELÉRT KAMIKAZE-EREDMÉNYEK
(1944. DECEMBER 13 - 1945. JANUÁR 13. KÖZÖTT)

	Süllyesztés	Súlyos sérülés	Könnyebb sérülés
Csatahajó	-	3	1
Nehézcirkáló	-	2	1
Könnyűcirkáló	-	3	-
Kísérő-hordozó	1	4	2
Romboló	1	9	14
Aknaszedő	3	1	3
Partraszállító-hajók	9	1	5
Egyéb	10	7	11
Összesen	24	30	37

SMITH, R. R.: *Triumph in the Philippines*. Washington, D. C., 1984, Center of Military History united States Army (United States Army in World War II - The War in the Pacific). 66.

GALLÓ KRISZTIÁN

A magyar királyi 2. páncéloshadosztály galíciai harcai

1. rész

1944-re nyilvánvalóvá vált a felsőbb katonai és politikai vezetés számára, hogy a szovjet előretörés rövidesen el fogja érni Csonka-Magyarország határait. 1944. január 6-án megkezdték az 1. hadsereg részleges mozgósítását Náday István parancsnoksága alatt. Ekkor a VI. hadtest 16. és 24. gyaloghadosztályát, valamint az 1. és 2. hegyi dandárt helyezték készenlétebe.

Katonapolitikai helyzet és az 1. hadsereg felvonulása

A vezetés elképzelése szerint a szovjet csapatokat a Kárpátok vonalán kellett volna feltartóztatni, ahol a terep a védőknek kedvezett, és nem érvényesülhetett az ellenség páncélosainak fölénye. Itt a már 1940 óta működő Erődítési Parancsnokság alakulatai dolgoztak az Árpád-vonal kiépítésén. Ez lett volna a fő ellenállási öv, de 1944 tavaszán a Kőrösmező–Királymező–Ökörmező–Volóc-

Fenyves-völgy között húzódó állásrendszer korántsem állt készen egy nagyobb ellenséges támadás kivédésére. A vonalat csak támpontszerűen kiépített betonerődök, harckocsi-akadályok és aknamezők alkották. A vezérkar tervei szerint majd a beérkező 1. hadsereg alakulatai és a németektől visszakövetelt megszálló hadosztályok fogják védeni ezt az állásrendszert. Számoltak továbbá azal is, hogy a szovjet főcsapás iránya nem Magyarország, hanem Lengyelország és Románia területe lesz.

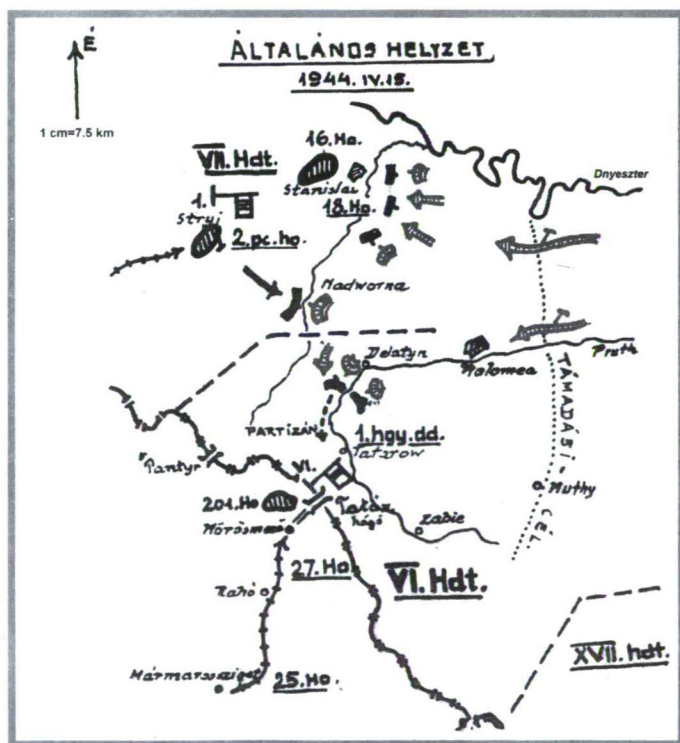
A március folyamán bekövetkező események azonban keresztülhúzták ezen elképzeléseket. Az 1. Ukrán Front március 4-én délnyugat Ukrajna és Podólia területén Galícia irányába indított támadást. A Dnyeszteren átkelő szovjet csapatok a magyar VII. megszálló hadtest csapatait is hátraszorították. Március 13-án mozgósította a magyar vezetés a 2. páncélos hadosztályt is, de a további mozgósításokat a március 19-i német megszállás megakadályozta.

Március 28-án az 1. német páncélos hadsereget Kamenyec-Podolszkij térségében bekerítették, így az arcvonalon csaknem 200 km-es rés keletkezett. E napon tudatták Náday István vezérezredessel az 1. hadsereg megváltozott alkalmazásáról szóló terveket. Lembergben Eric von Manstein vezértábornagy – Hitler parancsainak értelmében –

elutasította Náday István Kárpátok védelmére tett javaslatát, és korlátozott célú támadást rendelt el. A cél a Kolomea–Delatyn vonal elérése, az összeköttetés megteremtése az 1. német páncélos hadsereg és a 8. német hadsereg között, valamint a Lemberg felé törő szovjet erők minél nagyobb részének magukra vonása volt.¹ Ezt a tervet Náday István – kellő magyar erő hiányában – elutasította, majd lemondott.

Április 5-én megalakult az Észak-Ukrajna Hadseregcsoport, melynek parancsnoka Walther von Model vezértábornagy lett. Ő ismertette ezen a napon az alárendeltségében lévő 1. magyar hadsereg új parancsnokának, Lakatos Gézának a feladatokat. A hadseregnek a Stanislau–Ottynia–Kolomea vonalat elérve összefüggő arcvonalat kellett létrehoznia a német Észak- és Dél-Ukrajna Hadseregcsoportok között. A támadás időpontjául először április 10-e, majd április 14-e, végül – a lassú felvonulás miatt – április 17-e lett kijelölve.

A magyar hadseregpáncsnokság terve a következő volt: a VII. hadtest a 18. könnyű és 16. gyaloghadosztály alakulataival Ottynia–Obertyn irányába támad. A XI. német hadtest a 24. gyaloghadosztály, 1. hegyidandár, 2. páncélos hadosztály csapataival Solotwina térségéből Nadworna–Kolomea irányába, míg a 2. hegyidandár Delatyn–Kolomea irányába tör előre. A VI. hadtest a 25. gyaloghadosztállyal és a 27. könnyű hadosztállyal lezárja a Kárpátokat, majd a Kolomea D.–Koszow–Kuty vonalat próbálja elérni. A 201.

AZ ÁLTALÁNOS HADIHELYZET 1944. ÁPRILIS 15-ÉN A KÁRPÁTOKBAN AZ 1. MAGYAR HADSEREG ARCVONALÁN.

2003/XV. 1-2.

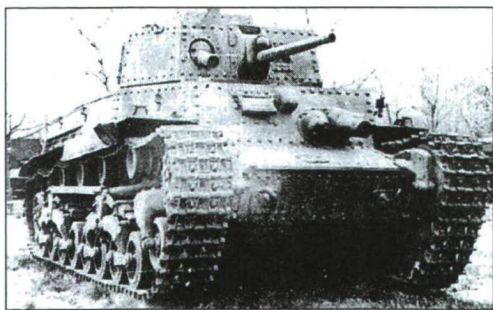
könnyűhadosztály partizánvadászaton vesz részt.²

A felvonulás a megakasztott mozgósítás, a gépjárműhiány és a tavaszi olvadás miatt igen lassan ment, így a támadás végső időpontjára csak a csapatok egy része érte el a kiindulási körzetét.

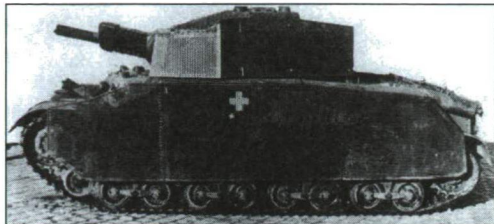
A 2. páncéloshadosztály felállítása és harcértéke

A 2. páncéloshadosztályt az 1941. október 1-én életbe lépő Huba II. hadrend keretében hozták létre. A Gyorshadtest kötelékén belül állították fel a 2. harcokosi dandárból és a 2. gépkocsizó lövészdandárból a 2. páncéloshadosztály-parancsnokságot.

A fő erejét az 1. harcokosiezred 1/I., 2/I., 3/I., 4/I. harcokosizászlóalja adta.³ A számozás azt a későbbi célt tükrözte, hogy fel akartak állítani 2., 3., és 4. harcokosiezredet is, amelyeket az azonos számú zászlóaljkból fejlesztették volna ki.⁴ A zászlóaljak 3 századból álltak. Az 1. század könnyű harcokosikból (Toldi), a 2. és 3. század közepes harcokosikból (Turán 40) állt volna, egyenként 22-22 harcokosival. A Toldik siralmas harci szereplése miatt az 1. század is közepes harcokosikat kapott, de csak 11-et. A légvédelmet az 51. páncélvadász zászlóalj biztosította, amely 3 századból állt, egyenként 6-6 Nimródal.⁵

A MAGYAR GYÁRTÁSÚ TURÁN-40 HARCKOCSI 40 MM-ES ÁGYÚVAL FELSZERELVE.

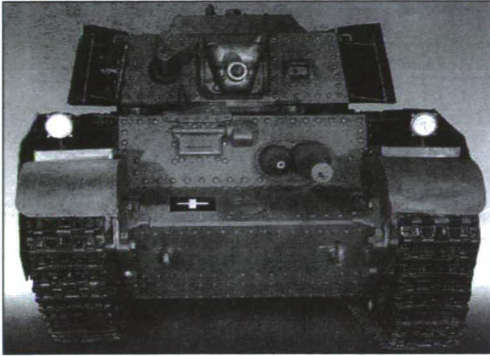
TURÁN-75, A „NEHÉZ TURÁN”. A TURÁN-40 MÓDOSÍTOTT VÁLTOZATA 75 MM-ES ÁGYÚVAL ÉS KÖTÉNYEZÉSSEL.

A 2. gépkocsizó lövészdandár állományába a 4., 5., 6. gépkocsizó lövészzászlóalj és a 32. önálló harcokosizászlóalj tartozott, amelynek állományában két, 22-22 Toldiból álló könnyű harcokosiszázad és egy hat Nimródból álló páncélvadász század volt.⁶ Ehhez jöttek még a különböző légvédelmi, tüzér, felderítő, utász stb. alakulatok.

1942. október 1-én megalakult az I. páncélos hadtestparancsnokság, amely alá az 1. és 2. páncélos hadosztály került. Teljesen átszervezték a páncélos alakulatokat. A dandárok helyére egy-egy, 3 zászlóaljból álló harcokosi ill. lövészezred került.

A 2. gépkocsizó lövészdandárból létrehozták a 3. gépkocsizó lövészezredet, a 2. harcokosidandárból pedig a 3. harcokosiezredet. A 32. önálló harcokosizászlóaljat közepes zászlóaljjá fejlesztették, és a harcokosiezred 3/II. zászlóalját hozták belőle létre. A harmadik zászlóalj még mindig a 4/I.-es jelzést viselte, ami azt mutatta, hogy nem mondtak le a további fejlesztésekről. Minden harcokosizászlóalj 2 nehéz (Turán 75-ös) századból, egyenként 11-11 harcokosival, valamint 2 közepes (Turán 40-es) harcokosiszázadból, egyenként 17-17 harcokosival, állt. Századonként egy-egy 5 Toldiból álló könnyűharcokosi szakasz is volt. A légvédelmet az újonnan felállított 52. páncélos gépágyús zászlóalj, valamint a zászlóaljokhoz beosztott páncélgépágyús századok alkották.

E fejlesztések azonban sem minőségi, sem mennyiségi téren nem tudták ütőképes-

A TURÁN-75 SZEMBŐL.

sé tenni a magyar páncélos fegyvernemet. Sem a Toldi I., sem annak továbbfejlesztése a Toldi II., nem volt alkalmas páncélos feladatok elvégzésére. A 13-50 mm-es páncélcéltartóval és 40 mm-es harckocsiágyúval felszerelt Turán-40-es ugyancsak kevés eséllyel vehette fel a versenyt a T-34-esekkel. Ezt a vezérkar is felismerte, ezért már 1941-ben egy új, 75 mm-es ágyúval felszerelt Turánt rendeltek. A gyártás csak 1942 őszén indult meg, míg az ún. „nehéz” Turánokat csak 1943 nyarán kapták meg a csapatok. A Turán-75 azonban csak rövidcsövű, ezért csökkent kezdősebességű és csökkent páncélátütő képességű ágyúval felszerelt harckocsi volt, ami csak a magyar elnevezésben lehetett nehéz harckocsi, valójában a német és szovjet közepes harckocsikkal sem vehette fel a versenyt.

A Turán-75-ös harckocsik gyártása meghaladta a magyar ipar kapacitásait. Ezért 1943-ban a meglévő alakulatok feltöltését irányozták elő a további fejlesztések helyett. Lemondtak a további megrendelésekről, sőt a Csaba és Toldi gyártást is mérsékeltek. Az erőfeszítések ellenére a megrendelt 222 Turán-75-ből csak kb. 180,⁷ illetve 145⁸ került legyártásra 1944 nyaráig.

Az 1943. október 1-i átszervezés során kialakult a hadosztály végleges formája. A 2. páncélos hadosztály 4/I. zászlóalját 3/III. zászlóaljja nevezték át, lemondva ezzel a

további harckocsiezredek felállításáról. Egyúttal előtérbe került a rohamtüzérsztyályok felállítása.

A 2. páncélos hadosztály parancsnoka Osztovcics Ferenc ezredes volt 1944 május 15-ig, vezérkari főnöke pedig Rugonyi György vezérkari alezredes.⁹

A 3. harckocsiezred (Bercsényi László ezredes) három harckocsizászlóaljból állt (3/I., 3/II., 3/III.). A harckocsizászlóaljak két nehéz harckocsiszázadból (századonként 11-11 Turán-75), két közepes harckocsiszázadból (századonként 17-17 Turán-40), egy páncélos légvédelmi ütegből (1 Toldi könnyűharckocsival és 4 Nimród páncélos gépágyúval) és egy gépkocsizó szeroszlopból álltak, ehhez jött századonként 5 Toldi könnyűharckocsi és a zászlóalj törzs harckocsijai (3 Turán-40 és 5 Toldi). Az ezredközvetlenekhez a 3. páncélos árkászszázad, a 3. páncélos műszakioszlop, a 3. páncélos gépkocsi szeroszlop és az ezredtörzs harckocsijai (3 Turán-40 és 5 Toldi) tartoztak.¹⁰

A 3. gépkocsizó lövészezred (Sándor István ezredes – 1944 július 15-ig –, majd Keményffy Zoltán ezredes parancsnoksága alatt) három gépkocsizó zászlóaljjal (4., 5., 6.) rendelkezett. A zászlóaljak három gépkocsizó lövészsázadból, egy gépkocsizó nehéz fegyverszázadból (egy géppuskászakas 12 géppuskával és egy aknavetőszakasz 4 csővel), egy páncélos légvédelmi gépágyúsütegből (4 Nimród), egy gépkocsizó páncélos ágyússzázadból (6 cső), egy kerékpáros szakaszból, egy árkászszakaszból és egy gépkocsizó távbeszélőszakaszból álltak. Az ezredközvetlenekhez a 3. gépkocsizó árkászszázad, a 3. gépkocsizó távbeszélőszakad, a 3. kerékpáros lövészsázad és a 3. gépkocsizó műszakioszlop tartozott.¹¹

A hadosztály tüzérségéhez öt tüzérsztyály tartozott. A 2. (Misley Gyula alezredes) és a 6. (Mátyás István ezredes) gépvontatású könnyű tarackososztály három-három üteggel, ütegenként 4-4 „Göring” 105 mm-es

könnyű tarackkal rendelkezett. Az I. gépvontatású közepes tarackosztály két ütegből (4-4 150 mm-es tarack) állt. Az 52. gépvontatású légvédelmi tüzerosztály kötelékébe két gépvontatású könnyű légvédelmi ágyúsüteget (4-4 csővel) és két gépvontatású légvédelmi gépágyúsüteget (6-6 cső) tartozott. Az 52. páncélos légvédelmi gépágyús tüzerosztály három páncélos légvédelmi gépágyúsütegből (6-6 Nimród és 1-1 Toldi), egy parancsnoki Toldiból és egy páncélos gépkocsi szeroszlopból állt.¹²

A 2. páncélos felderítőzászlóaljat (Wolff László alezredes) egy páncélgépkocsi-század (13+1 Csaba páncélgépkocsi), egy motorke-rekpáros-század 14 géppel, egy gépkocsizó lövészsorozat, és egy törzssorozat alkotta egy gépvontatású páncéltörő ágyús szakasszal (4 cső), egy gépkocsizó árkászszakasszal, egy gépkocsizó távbeszélőszakasszal és egy gépkocsi szeroszloppal.¹³ A 2. páncélos híradóosztály kötelékébe egy páncélos könnyűvezeték híradó- és egy páncélos rádiószázad tartozott.¹⁴ A 2. páncélos utászászlóalj (Ambrózy Zoltán alezredes) állományába két páncélos utászszakad, két páncélos hadihídoszlop és egy műszaki szeroszlop tartozott.¹⁵ A 2. páncélos hadosztályvonathoz két páncélos vonatcsoport-parancsnokság, egy közepes tábori pót harckocsiszázad, egy gépvontatású légvédelmi gépágyúsüteget (4 cső), egy gépkocsizó légvédelmi géppuskászázad (6 cső), egy páncélos tábori őrsorozat, hat tehergépkocsioszlop, egy gépkocsizó élmező üzemoszlop, egy gépkocsizó élmezőoszlop, három gépkocsizó egészségügyi-oszlop, egy gépkocsizó műszaki szeroszlop, egy gépkocsizó lőszerkezelő-oszlop, két gépkocsizó sütőoszlop, egy páncélos gépkocsi szeroszlop, egy vontató oszlop és egy páncélos forgalom-szabályozó század tartozott.¹⁶

A páncéloshadosztály harcjárműállományát eszerint 66 Turán-75-ös, 114 Turán-40-es, 87 Toldi és 42 Nimród alkotta. Ez az állomány azonban sohasem állt rendelkezés-

re, ugyanis a 2. páncélos hadosztály felfegyverzése rendkívüli vontatottan haladt. 1943 májusában kapták meg az első Turán-75-ösöket, augusztus végére zászlóaljanként 7-7 darab állt rendelkezésre.¹⁷ Az utolsó írásos adat 1944 március 14-i, amely szerint a három zászlóaljban 18-18 ill. 19 Turán-75-ös volt.¹⁸ A késve kapott anyag miatt a legénység képzettsége a Turán-75-ös harckocsira elégtelen volt. A Toldi és Nimród állomány nagyjából teljes volt. A hadosztály harctudósítása szerint a kivonuláskor 14 Turán-75-ös, 18 Turán-40-es, 1 Toldi és 2 Nimród hiányzott.¹⁹ De hogy ez pontosan mit jelent, nem tisztázható, ugyanis a 3/III. harckocsizászlóaljat az elégtelen felszerelés miatt ki sem szállították Galíciába, az egység csak májusban csatlakozott a fronton lévő alakulatokhoz. Azt viszont egyetlen forrás sem említi, hogy a páncélosanyagát átadta-e az áprilisban frontra vitt csapatoknak, ezért a pontos létszám megállapíthatatlan.

Szovjet páncélosok és páncélos harcászat 1944-ben

Annak érdekében, hogy megérthessük a szemben álló felek közti minőségi, mennyiségi és harcászati különbségeket, részletesen meg kell vizsgálnunk azokat. A szovjetek a gyalogság támogatására önálló harckocsidandárok alkalmaztak. 1943 nyarától már lépcsőzetesen vetették be a harckocsijaikat. Az első vonalban a T-34-es közepes, a másodikban T-60-as könnyű harckocsik támadtak, de gyakran rohamlövegeket is bevetettek. 1944-től már 20-30 páncélos támogatta a gyalogságot az áttörési szakasz minden arcvonalkilométerén. A harckocsidandárok és -ezredeket a gyalogság hadrendjében alkalmazták ott, ahol ellenséges páncélosveszély volt. Védelemben páncélos erődként, ellenlökéseknél összevont támogató alakulatként vetették be őket.²⁰

Támadásban a harcokocsikat gépesített gyalogság, ill. a harcokocsikra felkapaszzkodott gyalogos egységek támogatták. Az ellenség megerősített támpontjait frontálisan nem támadták meg, hanem kisebb biztosító egységeket hátrahagyva megkerülték és hátba támadták azokat. Rendszerint több harcokocsiötéléket vetettek be a támadásokban, először az ellenség állásaira merőleges utakon.²¹

1943-tól a szovjet páncéltörő tüzérséget is átszervezték. Többlépcsős, jól álcázott páncéllhárító körleteket hoztak létre. Ezekben általában 8 darab 76 mm-es és 4 darab 45 mm-es páncéltörő ágyút és 50-70 nehézpuskát helyeztek el. Majd megjelentek az 57 és 85 mm-es páncéltörő lövegek is, de a német Párducok és Tigrisek ellen szükség volt a tábori tüzérség 122 és 152 mm-es lövegeire is.²²

Galíciában a magyar csapatok fő ellenfele a legendás T-34-es volt. A T-34/76 C változat 76 mm-es löveggel rendelkezett. Ehhez járult a 75 mm-es maximális páncélvastagság, a széles – ezért a puha talajon is jól használható – lánctalpak, a kitűnő menetulajdonságok és az öntött torony. Ráadásul 1943 végén – a német nehézpáncélosokra adott válaszként – megjelentek a T-34/85-ös harcokocsik, 85 mm-es harcokocsiágyúval és 110 mm-es páncélvastagsággal.²³ Mindkét típus közepes harcokocsinak számított a nemzetközi terminológiában, de ennek ellenére is messze felülmúlták a magyar „nehéz” Turánokat. A T-34-es egyszerű, megbízható, tömeggyártásra kitűnően alkalmas harcokocsi volt, amelyből 1940 és 1945 között 40 ezer darabot gyártottak.²⁴

1944 tavaszára megjelent a fronton az új szovjet nehézharcokocsi, a JSzI., amely 122 mm-es lövegével a Tigrisekre is veszélyes volt, bár lőszer-javadalmazása (28 darab) és tűzgyorsasága rosszabb volt a Tigriseknél. A magyar páncélosok szembekerültek az amerikai szállítmányokból származó M4 Sherman

harcokocsikkal is, amelyek ekkor 75 mm-es harcokocsiágyúval voltak felszerelve, és 51 mm-es döntött páncélzatuk volt.²⁵ A T-34-estől ugyan elmaradtak, de a Turánokat így is felülmúlták.

Magyar páncélosok és páncélosharcászat

1944-ben a német taktika célja elsősorban a tüzérség és a tereptárgyak maximális kihasználására volt. A németek ún. páncéloséket (Panzerkeil) vetettek be a támadásaikba. Elöl 10-15 Tigris haladt, a szárnyakon Párducok, míg a Pz.IV harcokocsik alkottak a derékhadat, ők hatoltak be az ellenség hátába, majd kibontakoztak, és bekerítő hadműveletekbe kezdtek. Támogatásul páncélgránátosokat vetettek be, akik lövészpáncélosokon vagy terepjáró tehergépkocsikon, rosszabb esetben gyalog követték a páncélos ékeket. Ők szélesítették ki az áttörést, és vagy beásták magukat a beérkező páncélvasdász kötelékekkel megerősítve, vagy felkészültek a támadás folytatására.²⁶

A magyar módszerek alapvetően különböztek ettől. Először is nem állt rendelkezésre nehéz harcokocsi. A trianoni béke fegyverkezési korlátozásai, majd pedig a II. világháború kitörése megakadályozták egy korszerű harcokocsi-család beszerzését.

A svéd licenc alapján gyártott Toldi harcokocsi egyik típusa sem felelt meg, már 1941-ben sem a páncélos harcászat követelményeinek. A 5-13 mm-es páncélzattal és 20 mm-es nehézpuskával felszerelt Toldi I. semiféle veszélyt nem jelentett a szovjet harcokocsikra, de a továbbfejlesztett Toldi II. A, 40 mm-es ágyújával és 5-35 mm-es páncélzattal szintén alulmaradt a szovjet páncélosokkal szemben, hiszen ez a páncél csak a 20 mm-es páncéltörők tüzet állta.²⁷

A cseh Skoda-gyártól vásárolt T-21-es harcokocsi magyar változata a Turán I. vagy

Turán-40-es volt. A harckocsi már a prototípus elkészültekor, 1941 júniusában, gyengének számított. Első harci bevetések, 1944 tavaszára, pedig már teljesen elavult. A 40 mm-es harckocsiágyú nem felelt meg a kor követelményeinek, miként a 13-50 mm-es szegecselt páncélzat sem. (Az ilyen páncél hátránya az volt, hogy találat esetén a szegecs elpattantak és számos sérülést okoztak a személyzetnek, valamint a helyükön maradt lyukak azt az érzetet keltették, hogy a tankot kilőtték, így a legénység gyakran indokolatlanul hagyta el a járművét.) Ráadásul a foszforral kevert rideg Mester-páncélt már a 45 és 57 mm-es ZISZ-1 és ZISZ-2-es lövegek is könnyen átlőtték. Már 1941-ben nyilvánvaló volt a harckocsi gyengesége, de mivel a németek a Pz.IV.-est nem voltak hajlandók eladni, így csak a Turán továbbfejlesztésére volt mód. 1943-tól rövid csövű, csökkent kezdősebességű, ezáltal kisebb páncélatütőképességű, 75 mm-es ágyúval gyártották, a páncélzatot pedig kötényezéssel – 5-8 mm-es perforált páncéllemezek a tank oldalán ill. tornyán – próbálták növelni. A harckocsi azonban így sem vehette fel a versenyt a T-34-esekkel, amint ez 1944 tavaszán be is bizonyosodott, hiszen a védettség így sem nőtt jelentősen, ráadásul ezek a lemezek a harc téren leszakadtak a tankokról. További problémát jelentettek a keskeny lánctalpak, amik miatt nagy volt a tank fajlagos talajnyomása, így könnyedén megsüllyedtek a vizes, mocsaras talajokon. Gyakori meghibásodásai állandó szerelőszerelvényeket igényeltek, amely hiányában a harckocsi kiesett a harcból.

A magyar harckocsizók a saját tüzelőállásaikból kiindulva folyamatos tüzeléssel, szabályos alakzatokba fejlődve, állandó mozgással támadtak. Súlyképzés, a terep kihasználása nem szerepelt a tervekben, amelyek lényege a gyors és frontális támadás volt. A következő fejezetekben látni fogjuk, hogy hova vezetett ez a taktika, amely ráadásul

párosult a gyenge páncélzat és tüzérek adta hátrányokkal.

A magyar páncélos hadosztályokból teljes egészében hiányoztak a páncélgránátosok és a féllánctalpas harcjárművek. A gépkocsizó lövészek Botond teherautói, amellettt hogy számtalan kiváló tulajdonsággal rendelkeztek, nem harci alkalmazásra voltak tervezve, így a támadásokban a gyalogság gyakran lemaradt a harckocsik mellől, ami mindkét csapatnemnek nem kívánt veszteségeket okozott. A német páncélos és páncélgránátos hadosztályok az átütőerő növelésének és a kölcsönös támogatás érdekében a hadosztályokon belül páncélozott harccsoportokat ill. páncélos csoportokat hoztak létre, melyek különböző járművekből (harckocsik, rohamlövegek, páncélvadászok stb.) álltak. Ezek az ideiglenes csoportok az irányítóik után kapták a nevüket, akik általában a hadosztály páncélos vagy páncélgránátos ezredparancsnokai voltak.²⁸ Ezt a módszert, mint azt látni fogjuk, teljes egészében átvették a magyar csapatok is.

A magyar csapatok elavult harceljárása és fegyverzete majd 1944 nyarán változik meg, amikor is a németek átképzik és át-fegyverzik a magyar páncélosokat.

A hadosztály felvonulása és az előcsatározások

A 2. páncélos hadosztály részleges mozgósítását 1944. március 13-án rendelték el. Mivel ekkor még az országhatárokon belül akarták felhasználni, az ország keleti részén, Szatmárnémeti környékén vonták össze őket, felkészülve egy esetleges Románia elleni háborúra, ill. a német megszállásra. A március 19-i német megszállás nyomán egészen március 29-éig szünetelt a hadosztály mozgósítása. Ekkor azonban a teljes állomány megkapta a mozgósítási parancsot. Az új cél Galícia volt.

A tüzér- és harcokosi-alakulatokat április 1-től kezdték vasúton kiszállítani a frontra. Az I. gépvontatású tüzérosztály és a vonat jelentős része csak az áprilisi harcok alatt került ki a frontra, míg a már említett 3/III. harcokosiszászlóalj csak májusban, mivel nem állt rendelkezésre kellő anyag a számukra. A gépkocsizó lövészezred április 4-én indult a hadosztály felvonulási körzetébe, Stryje és környékére. A hadosztály élszállítmányai már április 5-én kirakodtak (pl. az 52. páncélos gépágyús légvédelmi osztály).²⁹

Április 9-én a gépkocsizó lövészezred alakulatai Hetyn, Skole és Delyna településeken át előrenyomulóban voltak. Április 10-én a gépkocsi lövészezred részei Kalusz–Krechowce–Perehinsko–Rozniatow ill. Bolechow körzetében gyülekeztek. A harcokosiezred egységei, a páncélos gépágyús és gépkocsizó tüzérek beérkeztek és kirakodtak Stryj–Dolina–Kalusz körzetében. Április 11-én beérkeztek az utolsó alakulatok is (a fent említett hiányzókat kivéve.)

Április 12-én megkapták az átcsoportosítási parancsot, amelynek értelmében Niebylow–Krasna–Rozniatow körzet a cél. Egy harcsoportnak birtokba kellett vennie a Lukwa-átjárót, és azt helyreállítva felvennie a harcérintkezést az ellenséggel Jasyen–Solotwina–Bohorodczany irányában. A feladatot a 2. felderítő zászlóalj kapta, amelyet egy üteggel is megerősítettek. A hadosztályparancsnokság utasítása értelmében a Lukwa-átjárót csak Rosulna elfoglalása után kellett megszállni.

Április 13-án a felderítő zászlóalj megszállta a Lukwa-átjárót és Rosulnát. Átkeltek a Bystrzyca-Solotwinska patakon és Nadworna, valamint Lachowce irányába végeztek felderítést. Nadwornától nyugatra megütköztek a szovjet utóvédekkel. Az összecsapásban 1 halottat és 3 sebesültet veszítettek, valamint 2 Csaba, 1 Botond és 1 személygépkocsi veszett oda.³⁰ A hadosztály ezalatt megkezdte átcsoportosulását a Lachowce völgyé-

be. Április 14-én a von Lieb altábornagy parancsnoksága alatt álló XI. német hadtest alárendeltségébe került a hadosztály. A felderítő zászlóalj Solotwinától délkeletre hídfőt létesített, majd Nadworna–Bohorodczany irányába felderített. helyüket Rosulnán a Kis alezredes vezette 6. gépkocsizó lövészezszlóalj foglalta el, a Lukwa-átjárót pedig a Sándor István vezette 4. gépkocsizó lövészezszlóalj szállta meg.

Április 15-én megérkezett Tröger német tábornok a törzsével a páncélos hadosztályhoz mint a XI. német hadtest összekötője.³¹ E napon az 1. hadsereg parancsnoksága kiadta az utasításait a XI. német hadtestnek, amelyek szerint a Nadworna–Stanislaw, majd pedig Kolomea–Lukwa vonal elérése a cél. A támadás főerejének a 2. páncélos hadosztályt szánták, mely folytatta az előrenyomulását kijelölt körzeteibe (Lachowce, Zuraki, Solotwina).

Április 16-án egész nap és egész éjjel folytatódott a páncélos hadosztály felvonulása, hogy a kitűzött támadási napra, április 17-ére elérjék kiindulási körzeteiket. A támadás ismertetése előtt szólni kell a hadosztály hiányosságairól is. A VIII. hadtest területéről bevonult alakulatok ruházatának 30%-a selejtes volt. Nem volt sem sátorlapjuk, sem tábori takarójuk, amely dolgok hiánya a havas Kárpátokban a korai tavaszi időjárásban igen súlyos problémát jelentett. A seregvonat állapota is katasztrofális volt. A HM demotorizálási rendelete törölte a gépjárművek felét, aminek következtében több mint 200 jármű hiányzott az előírt állományból. Ez párosult a ténnyel, hogy a vonatot csak március 29-étől kezdték mozgósítani, ezért csak a hadműveletek idején ért ki a frontra, s ez súlyos ellátási gondokat okozott. Az élelmezés katasztrofális volt, a csapatok napokig nem jutottak meleg ételhez, és mivel csak egy sütőoszlop tartózkodott kint, ezért kenyérből csak 500 gramm volt a fejadag. A lőszerhiány is nagy volt, még a vonat beérke-

zése után is csak a lőszerjavadalmozás 1/3-át tudták biztosítani. Az üzemanyag ellátással hasonló volt a helyzet. Hiányzott a 75 mm-es páncéltörőgránát-készlet nagy része, a meg-lévő pedig kis hatásfokú póttöltet volt. Hiány volt a páncélromboló gránátokból, géppisz-toly és sereglőszerből is. Az ágyúknál, harc-kocsiknál alkatrész és szakemberhiány volt. Nem kaptak megfelelő térképeket, és hiány-zott 14 rádió is. Ehhez jöttek még a már említett alakulat-, harcjármű- és kiképzésbéli hiányosságok is. A gépkocsizó lövészezred katonáit a Kárpátokban való átkelés és a frontra vonulás alaposan megviselte, mégis pihenő nélkül bevetették őket.³² Ezek a hiá-nyosságok döntő mértékben járultak hozzá ahhoz, hogy a hadosztály nem tudta teljesíte-ni az összes kitűzött célját.

JEGYZETEK

¹ BENE JÁNOS–SZABÓ PÉTER: *Huszonnégyes hon-védek a Kárpátokban*. Nyíregyháza, 1997. 13.

² ÖLVEDI IGNÁC: *Az 1. magyar hadsereg történe-te 1944 jan.6.-tól október 17.-ig*. Budapest, 1989. (a továbbiakban: Ölvedi) 74–76.

³ TÓTH SÁNDOR: A Horthy-hadsereg szerveze-te. *Hadtörténelmi Közlemények* (továbbiakban: HK) 1958/3–4 (a továbbiakban: Tóth) 84.

⁴ BONHARDT ÁTILA – SÁRHIDAI GYULA – WINK-LER LÁSZLÓ: *A Magyar Királyi Honvédség fegyverze-te*. Budapest, 1992. (a továbbiakban: Bonhardt) 21.

⁵ Bonhardt uo.

⁶ Bonhardt uo.

⁷ Bonhardt 101.

⁸ BOMBAY LÁSZLÓ – GYARMATI JÓZSEF – TURCSÁ-

NYI KÁROLY: *Harckocsik 1916-tól napjainkig*. Buda-pest, é.n. (a továbbiakban: Bombay) 144.

⁹ RAVASZ ISTVÁN: *Erdély mint hadszíntér*. Bu-dapest, 1997. (a továbbiakban: Ravasz) 153.

¹⁰ DOMBRÁDY LÓRÁND: A magyar páncélos ma-gasabbegységek kiépítésére tett erőfeszítések a há-ború időszakában. HK 1974/4. (a továbbiakban: Dombrády) 600. és Ravasz 133.

¹¹ Ravasz 153.

¹² Ravasz 154. és Dombrády 600.

¹³ Ravasz uo. és Dombrády uo.

¹⁴ Ravasz uo.

¹⁵ Ravasz uo.

¹⁶ Ravasz uo.

¹⁷ Dombrády 608.

¹⁸ Dombrády 609.

¹⁹ Harctudósítás a 2. pc. ho. Nadvorna-Tlu-maczyk-Slobodka Lesna-i harcáról 1944 IV.13.–V.14-ig *Hadtörténelmi Levéltár* (továbbiakban: HL.) VKF 634/hdm.-1944. (a továbbiakban: Harctudósítás) 2.

²⁰ SZÁMVÉBER NORBERT: *Nehéz páncélosok – A né-met 503. nehézpáncélos osztály magyarországi harcai*. Budapest, 2000. (a továbbiakban Számvéber) 17.

²¹ HANS FRIESSNER: *Árulások, vesztett csaták*. Bu-dapest, 1992. (a továbbiakban: Friessner) 260.

²² Számvéber 18.

²³ Bombay 149.

²⁴ Bombay 150.

²⁵ Bombay 137.

²⁶ Számvéber 18–19.

²⁷ Bonhardt 66.

²⁸ Számvéber 20.

²⁹ LUDVIGH GYULA: A magyar királyi 52. páncé-lozott légvédelmi gépágyús osztályának egyik üteg-parancsnokának naplója 1944 ápr.7.-máj.2. HL. *Tanulmánygyűjtemény* (Tgy). 3498. 4.

³⁰ Harctudósítás 3.

³¹ Harctudósítás 4.

³² Harctudósítás 1–2.